

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
кафедра іноземної філології і перекладу**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня
спеціальності 035 "Філологія"
спеціалізації 035.041 "Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська"

КИЇВ – 2025

Рекомендовано до друку Вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 7 від 2025 р.)

Рецензенти:

Литовченко Ірина, д. пед. н., професор, професор кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Амеліна Світлана, д. пед. н., професор, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Гольцова М.Г. Методичні рекомендації до виконання магістерської роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 035 "Філологія" спеціалізації 035.041 "Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська". Київ, 2025. 85 с.

ЗМІСТ

Розділ 1. Вибір і формулювання теми магістерської роботи.....	4
Розділ 2. Структура магістерської роботи.....	7
Розділ 3. Правила оформлення магістерської роботи.....	19
Розділ 4. Підготовка презентації до захисту магістерської роботи.....	29
Розділ 5. Порядок захисту. Критерії оцінювання магістерської роботи.....	32
Список використаних джерел.....	35
Додатки.....	37
Додаток А. Шаблон оформлення роботи.....	37
Додатки Б. Пам'ятка студенту.....	57
Додатки В. Зразок оформлення списку використаних джерел.....	59
Додатки Г. Прийоми перекладу.....	62
Додатки Д. Основні методи дослідження.....	68

РОЗДІЛ 1

ВИБІР І ФОРМУЛЮВАННЯ ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1.1 Вибір теми дослідження

Кваліфікаційна робота – це самостійна індивідуальна робота з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та практичної підготовки в рамках обов’язкової та вибіркової складових освітньо-професійної програми підготовки магістрів. Кваліфікаційна робота є формою контролю набутих студентом або слухачем магістратури у процесі навчання інтегрованих знань, умінь, навичок, компетентностей необхідних для виконання професійних обов’язків.

Студентам магістратури надається право обирати тему з-поміж визначених кафедрою за умови узгодження її з викладачем, що виконуватиме обов’язки наукового керівника магістерської роботи. Студент може самостійно запропонувати керівникові бажану тему дослідження відповідно до кола власних інтересів.

Тема дослідження повинна бути актуальною та унікальною. Для виконання дослідницької роботи одним із головних критеріїв є наявність текстів оригіналу та перекладу у здобувача. Рекомендується одразу після вибору текстів здійснити пошук інформації за ключовими словами, щоб визначити, які аспекти на цьому матеріалі вже досліджені. Тема роботи повинна стосуватися недослідженого аспекту. Кваліфікаційна робота виконується державною мовою (українською) з урахуванням орфографічних, пунктуаційних та стилістичних норм.

Відповідно до положення "Положення про підготовку і захист кваліфікаційної магістерської роботи в НУБіП України": "Студенти, які навчаються в академічних групах з викладанням ряду дисциплін англійською мовою, та студенти-іноземці можуть виконувати кваліфікаційну роботу

англійською мовою з обов'язковим написанням реферату до роботи українською мовою" [6].

Тема кваліфікаційної магістерської роботи може бути уточнена за заявою студента чи слухача магістратури на засіданні відповідної кафедри, але не пізніше, ніж за шість місяців до визначеного терміну подання завершеної кваліфікаційної роботи до захисту.

1.2. Особливості перекладацького дослідження. Перекладацькі трансформації та техніки

У магістерській роботі з філології передбачено, що хоча б один з розділів, якщо не вся робота має бути присвячена перекладу. Труднощі в цьому аспекті виникають при описі перекладацьких трансформацій, оскільки "в англійському перекладознавчому дискурсі термін "перекладацькі трансформації" не використовується, натомість в емпіричних дослідженнях широкого поширення набув термін "перекладацькі прийоми" (англ. – translation techniques) [3, с. 129]. Найбільш розповсюдженою є класифікація прийомів перекладу за Люсією Моліною та Хуртадо Албір, що представлена в дослідженні "Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach" [11].

Український науковець А.М. Козачук у своїй статті [3] розглядає проблеми термінологічних невідповідностей в українських та англійських перекладознавчих дослідженнях, які зумовлені різницею у відповідних наукових традиціях, приділяючи особливу увагу зіставленню термінологічного сегменту перекладацьких трансформацій в українському перекладознавстві і перекладацьких технік – в англійському. Вслід за Моліною й Албір, А.М. Козачук пропонує список із сімнадцяти перекладацьких прийомів (translation techniques). Ми ще додаємо класичні перекладацькі трансформації *антонімічного перекладу* та *цілісного перетворення* (full rearrangement / total reorganization), подаючи повний перелік нижче:

1. **посилення** (англ. – amplification);
2. **лінгвістичне посилення** (англ. – linguistic amplification)
3. **запозичення** (англ. – borrowing);
4. **калька** (англ. – calque);
5. **компенсація** (англ. – compensation);
6. **опис** (англ. – description);
7. **дискурсивне створення** (англ. – discursive creation);
8. **усталений еквівалент** (англ. – established equivalent);
9. **уточнення** (англ. – particularization);
10. **узагальнення** (англ. – generalization);
11. **лінгвістичне стиснення** (англ. – linguistic compression);
12. **буквальний переклад** (англ. – literal translation);
13. **модуляція** (англ. – modulation);
14. **скорочення** (англ. – reduction);
15. **заміна** (англ. – substitution);
16. **перестановка** (англ. – transposition);
17. **варіація** (англ. – variation);
18. **антонімічний переклад** (англ. – antonymic translation);
19. **цілісне перетворення** (англ. – full rearrangement / total reorganization).

Описана система перекладацьких прийомів може бути використана для оцінювання якості перекладів, проведення перекладознавчих досліджень, а також для фахової підготовки перекладачів [3, с. 132–134].

Визначення і приклади до кожного з перекладацьких прийомів на основі зазначених вище праць, а також приклади англійською та українською мовами, дібрані автором методичних рекомендацій, Ви можете побачити в *додатку Д*.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Структура і зміст магістерської роботи визначається вибраною темою та її певними особливостями. Проте, незважаючи на конкретну тематику, кожна магістерська робота повинна мати структурні елементи:

- ✓ КАРТКУ кваліфікаційної магістерської роботи;
- ✓ ТИТУЛЬНУ СТОРІНКУ;
- ✓ ЗАВДАННЯ до виконання кваліфікаційної магістерської роботи.
- ✓ ЗМІСТ;
- ✓ ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ (за потреби);
- ✓ ВСТУП;
- ✓ I, II, III РОЗДІЛИ основної частини, поділені на 2-3 підрозділи;
- ✓ ВИСНОВКИ після I, II і III РОЗДІЛІВ;
- ✓ ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ (2-3 сторінки);
- ✓ АНОТАЦІЯ англійською мовою (1 сторінка);
- ✓ СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ (оформлення – див. додаток В);
- ✓ ДОДАТКИ (за необхідності).

У **вступі** повинні бути розкритими такі аспекти, як:

- 1) актуальність і ступінь розробленості теми;
- 3) об'єкт дослідження;
- 4) предмет дослідження;
- 5) мета дослідження
- 6) завдання дослідження;
- 7) матеріал дослідження;
- 8) методи дослідження;
- 9) наукова новизна одержаних результатів;
- 10) практичне значення одержаних результатів;
- 11) апробація роботи і публікації (не менше 1 публікації).
- 12) структура і обсяг роботи

Розглянемо кожен з цих 12 обов'язкових компонентів вступу.

Актуальність теми полягає в розкритті причин важливості розгляду й дослідження обраної теми саме сьогодні, а також суспільного й наукового значення вивчення теми.

Ступінь розробленості обраної проблеми у науковій літературі містить короткий аналіз того, **що, ким і як** досліджено з обов'язковим покликанням на праці науковців. Наведемо приклад огляду літератури наукової статті "Голофразис як спосіб okazіонального словотворення в англійській мові" [1]: "Неузуальне індивідуально-авторського словотворення було в центрі уваги дослідження Ж. Колоїз [13]. Лінгвокогнітивний та комунікативно-когнітивний аспекти okazіонального словотворення в сучасному англomовному кінодискурсі досліджувала Д. Гайданка [5]. І. Дегтярьова приділяла увагу явищу голофразису під час дослідження стилістичних засобів реалізації мовної економії в українській постмодерністській прозі" [6, с. 138 – 139]. "

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і демонструє обраний для вивчення напрям дослідження.

Предмет дослідження визначається на основі назви магістерської роботи. Наведемо приклад визначення об'єкту і предмету дослідження: **Тема:** "Англійські та українські оцінні неологізми: творення та функціонування в медіа-дискурсі". **Об'єктом** дослідження – **оцінні неологізми англійської та української мов.** **Предмет** – **особливості творення та функціонування оцінної неологічної лексики в англomовному та україномовному медійному дискурсі.**

Мета дослідження – це формулювання тієї кінцевої цілі (або цілей), яку автор дослідження бажає досягти (*мета роботи* переплітається з її назвою і повинна чітко вказувати, що саме розв'язується в курсовій роботі).

Наприклад, визначимо мету дослідження за темою "Англійські та українські оцінні неологізми: творення та функціонування в медіа-дискурсі":

"Мета – проаналізувати основні способи становлення неологічної лексики, дослідити процес формування оцінного компоненту в неологізмах та

розглянути специфіку функціонування оцінних неологізмів в англійському та українському медіа-дискурсі."

Завдання дослідження – це ті завдання, за допомогою яких може бути досягнута мета дослідження.

Ці завдання розкриваються в підрозділах відповідних розділів магістерської роботи. Загалом, завдання можна та потрібно формулювати на основі назв розділів та підрозділів магістерської роботи.

Завдання формулюють у формі перерахунку, наприклад:

- вивчити...;
- описати...;
- встановити... ;
- характеризувати... ;
- виявити... ;
- дослідити... ;
- розглянути... ;
- визначити... ;
- обґрунтувати... ;
- довести... ;
- порівняти... ;
- виокремити тощо.

У науковій роботі визначають, як правило, від 6 до 10 завдань. Головне – щоб усі завдання магістерської роботи були виконані і до кожного з них були сформульовані відповідні висновки вкінці роботи.

Наведемо ще приклад формулювання **об'єкта, предмета, мети і завдань** до наукової роботи на тему: "Стратегії та тактики англо-українського перекладу okazіonalіzmів (на матеріалі твору К.С. Льюїса "Хроніки Нарнії. Срібний Трон)"). Оскільки робота складається з трьох розділів і 9 підрозділів, як бачимо у змісті (див. Табл. 2.1.), то маємо 9 завдань, кожне з яких чітко відповідає певному підрозділу роботи.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ І ПЕРЕКЛАДУ.....	8
1.1 Визначення поняття okazіоналізм.....	8
1.2 Види та функції okazіоналізмів в англійській та українській мовах.....	20
1.3 Аналіз теорій і підходів дослідження okazіоналізмів.....	25
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ТВОРІ К.С. ЛЬЮІСА "ХРОНІКИ НАРНІІ. СРІБНИЙ ТРОН".....	33
2.1 Аналіз культурного та лінгвістичного контексту твору.....	33
2.2 Класифікація okazіоналізмів у творі за різними лінгвістичними параметрами (фонетичними, морфологічними, семантичними, синтаксичними).....	37
2.3 Особливості функціонування okazіоналізмів у художньому творі.....	41
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ К.С. ЛЬЮІСА "ХРОНІКИ НАРНІІ. СРІБНИЙ ТРОН".....	54
3.1 Стратегії та тактики перекладу okazіоналізмів.....	54
3.2 Оцінка ефективності й адекватності використаних стратегій і тактик перекладу.....	56
3.3 Аналіз труднощів перекладу okazіоналізмів з англійської на українську мову.....	60
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	80
ДОДАТКИ.....	82

Табл. 2.1. Зміст до магістерської роботи

Об'єктом дослідження є okazіоналізми англійської мови та їх переклад українською мовою.

Предметом роботи є стратегії та тактики англо-українського перекладу okazіоналізмів на матеріалі художнього твору.

Метою роботи є дослідження англо-українського перекладу okazіоналізмів на матеріалі твору К.С. Льюїса "Хроніки Нарнії. Срібний Трон" (за перекладом Ігоря Ільїна, Катерин Воронкіної та Олександра Кальниченко).

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення **таких завдань**:

1. дати визначення поняття "оказіоналізм";
2. дослідити типологію okazіоналізмів та їх функції в художньому творі;
3. проаналізувати теорії і підходи до дослідження okazіоналізмів;
4. проаналізувати культурний та лінгвістичний контекст твору К.С. Льюїса "Хроніки Нарнії. Срібний трон";
5. подати класифікацію okazіоналізмів у творі за різними лінгвістичними параметрами;
6. дослідити особливості функціонування okazіоналізмів у художньому творі;
7. розглянути різні стратегії та тактики перекладу okazіоналізмів з англійської на українську мову;
8. надати оцінку ефективності і адекватності використаних стратегій і тактик перекладу;
9. проаналізувати труднощі перекладу okazіоналізмів з англійської мови на українську.

Потрібно пам'ятати, що в загальних висновках має бути мінімум 9 пунктів положень-висновків відповідно до кожного із завдань. Наведемо приклад коротких висновків до цих 9 завдань вище наведених завдань магістерської роботи:

"1. Оказіоналізми – це індивідуально-авторські слова, створені для вираження унікальних номінацій, ідей чи емоцій у конкретному контексті.

Вони зазвичай не входять до загальноновживаного словника і можуть бути зрозумілими в межах твору чи ситуації, де використовуються.

2. Способи створення okazіоналізмів – афіксація, словоскладання, голофразис, контамінація (телескопія), семантична деривація. У фентезі домінують лексичні okazіоналізми для номінації вигаданих реалій.

3. Аналіз підходів до дослідження okazіоналізмів: структурно-семантичний, функціонально-стилістичний, когнітивний і прагматичний. Рекомендовано інтегрувати підходи для глибшого розуміння.

4. Okazіоналізми в "Срібному троні" К.С. Льюїса створюють унікальну атмосферу, відображають фантастичний світ і вносять стильову виразність.

5. Класифікація okazіоналізмів у "Срібному троні" здійснюється за фонетичними, морфологічними, семантичними та синтаксичними параметрами.

6. Okazіоналізми сприяють сюжетній структурі, стилістичному забарвленню тексту та характеристиці персонажів, створюючи цілісну систему образів Нарнії. Okazіоналізми формують атмосферу вторинного світу, згруповану навколо семантичних полів.

7. Основними стратегіями перекладу okazіоналізмів є форенізація і доместикація із використанням тактик калькування, модуляції, адаптації, компенсації, дослівного перекладу, голофразису.

8. Найбільш ефективними виявилися тактики калькування та створення перекладацьких okazіоналізмів, які дозволили зберегти образність та експресивність тексту перекладу. Встановлено, що в окремих випадках використання описового перекладу призвело до втрати лаконічності та виразності оригіналу. З'ясовано, що стратегія форенізації виявилася особливо ефективною при перекладі квазіреалій, допомагаючи зберегти атмосферу фентезійного світу.

9. Переклад okazіоналізмів з англійської мови на українську ускладнюється через їхню новизну та відсутність відповідників у мові перекладу. Okazіоналізми мають культурні або контекстуальні особливості, які важко зберегти без додаткових пояснень. Крім того, перекладачеві доводиться

обирати між буквальною відтворенням форми слова та передачею його значення і стилістики. Рекомендовано використовувати комплексний підхід перекладу okazionalizmів, який би враховував як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні фактори."

Отже, як бачимо, вище подало короткий варіант висновків до магістерської роботи відповідно до поставленої мети і завдань дослідження.

Матеріал дослідження магістерської роботи – це інформація, факти, дані або інші ресурси, які використовуються для аналізу та обґрунтування висновків у роботі. Це основа, на якій базується дослідження, і залежно від теми роботи матеріал може бути різним. Наведемо приклади:

1. Теоретичні джерела: книги, статті, монографії, наукові роботи.
2. Лексикографічні джерела: різні типи словників, наприклад, "Словник неологізмів. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український", "Urban dictionary", "Twittonary", "NetLingo", "Cambridge Dictionary: New Words", "Oxford English Dictionary: New Words"
3. Літературні та публіцистичні джерела: твори художньої літератури, газетні статті, публіцистика.
4. Цифрові ресурси: інформація з баз даних, вебсайтів, онлайн-платформ.
5. Емпіричні дані: результати експериментів, опитувань, спостережень, статистичні дані.

Наведемо приклади матеріалу дослідження магістерських робіт:

- 1) "Матеріалом дослідження слугували 30 україномовних медіатекстів служби новин *Hromadske.ua*, які були розподілені у вибірку з 180 реченнями з їх перекладами та аналізом, а також 24 дібраних англомовних медіатекстів служби новин *BBC.uk* (англомовний варіант) та *BBC.com* (україномовний варіант), які були розподілені у вибірку з 118 реченнями з їх перекладами та аналізом".
- 2) "Матеріалом дослідження слугували слова-інтернаціоналізми у кількості 309 одиниць з науково-технічних текстів популярного науково-

технічного журналу *Popular Mechanics*. Також в роботі досліджується корпус, створений на основі інтернаціоналізмів, який складається 35 744 токенів."

3) "Матеріалом дослідження слугували 10 відеозаписів виступів конференції TED у сфері освіти та їх переклади на українську мову. Відеозаписи відібрано на офіційному веб-сайті TED (<https://www.ted.com/>) в розділі *TED Talks: Education* за кількістю переглядів та наявністю перекладів на українську мову."

4) "Матеріалом для дослідження слугували 1840 одиниць-квазіреалій, відібраних із 5 англomовних романів фентезійної саги Дж. Р.Р. Мартіна "Пісня Льоду і Полум'я", та їх українського перекладу, опублікованого видавництвом "КМ-БУКС".

5) Матеріалом дослідження слугують фразеологізми, що добиралися методом суцільної вибірки із фразеологічних словників: "Англо-український фразеологічний словник" (К. Баранцев, 2005); збірок фольклору: *Rustic speech and folklore* (E.M. Wright, 1913); "Українські приказки, прислів'я і таке інше" (М. Номис, 1993); словників прислів'їв і приказок: *The Penguin Dictionary of Proverbs* (ed. by R. Fergusson, 1995); *The Concise Oxford Dictionary of Proverbs* (ed. by J. Simpson, J. Speake, 2003); "Прислів'я, прикмети та повір'я українського народу" (уклад. Н. Кусайкіна, 2008); словників ідіом і метафор: *Metaphorically Speaking: A Dictionary of 3,800 Picturesque Idiomatic Expressions* (N.E. Renton, 1992); *Metaphors dictionary* (E. Sommer, D. Weiss, 2001); словників усталених порівнянь: "Англо-український словник компаративної фразеології" (Мізін К.І., 2010); *Proverbial Comparisons and Similes from California* (Taylor A, 1954); "Словник стійких народних порівнянь" (О.С. Юрченко, А.О. Івченко, 1993); "Красне слово – як золотий ключ: Постійні народні порівняння в говірках Середнього Полісся та суміжних територій" (Г. М. Доброльожа, 2003) та інших джерел.

Методи дослідження – використання наукових методів під час дослідження у науковій роботі. Перераховують використані наукові методи та змістовно визначають, що саме досліджувалось кожним методом. Вибір

методів дослідження повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків.

Наведемо приклад опису методів дослідження: "Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань у роботі застосовано такі основні методи дослідження: **загальнонаукові – індукція, дедукція, аналіз і синтез** – для уточнення теоретичних засад і формування висновків дослідження; спеціальні лінгвістичні методи: **метод дистрибутивного аналізу** – для сегментації тексту та ідентифікації лексичних одиниць; **метод аналізу словникових дефініцій** – для визначення первинного значення мовних одиниць військової сфери; **метод структурно-словотвірного аналізу** – для виявлення способів та механізмів утворення лексики військової сфери; **метод перекладацького аналізу** – задля аналізу текстів оригіналів та їх перекладів і докладне вивчення лінгвістичних питань, пов'язаних з відтворенням англomовної військової лексики; **метод кількісного аналізу** – для визначення частотності застосування перекладацьких трансформацій загалом та для кожного досліджуваного типу лексичних одиниць зокрема".

Наукова новизна одержаних результатів – подається стислий опис нових наукових положень (рішень), запропонованих особисто здобувачем освіти. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (*вперше одержано, удосконалено, систематизовано, класифіковано, проілюстровано, обґрунтовано, дістало подальший розвиток*). Наприклад:

1) "Наукова новизна наукової роботи полягає в тому, що вперше проведено корпусний аналіз психологічних оповідань Ірвіна Ялома, детально розглянуто особливості ідіостилю автора та його відтворення в українськомовних перекладах, а також вперше проаналізовано гендерні й психолінгвістичні аспекти оповідань І. Ялома."

2) "Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше об'єктом зіставного аналізу постають ФО на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах, результатом якого є

ідеографічна, структурно-граматична та семантична класифікація; вперше розроблено ідеографічну класифікацію, яка об'єднує весь емпіричний матеріал у тематичне поле "Відчуття людини"; з урахуванням лінгвокультурологічного аспекту виявлено ізоморфні та аломорфні особливості функціонування фразеологізмів на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах" [9, с. 22].

3) "Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі вперше здійснено комплексний аналіз okazіоналізмів в англо-українському перекладі твору К.С. Льюїса "Хроніки Нарнії. Срібний Трон", що включає оцінку ефективності перекладацьких стратегій для адекватної передачі okazіоналізмів."

Практичне значення одержаних результатів – автор вказує на сфери, у які можливе впровадження результатів дослідження, практичне застосування окремих частин дослідження або рекомендації щодо можливостей їх застосування; наприклад:

1) "Практичне значення роботи зумовлене тим, що її матеріали, результати та висновки можуть застосовуватися в курсах перекладознавства та літературознавства, під час проведення лекційних, практичних і семінарських занять з перекладознавства, літературознавства та корпусної лінгвістики, спецкурсів і семінарів із проблем перекладознавства та літературознавства."

2) "Практична цінність дослідження полягає в тому, що матеріал роботи може бути задіяний у лекційних курсах загального та порівняльного мовознавства, спеціальних курсах з міжкультурної комунікації, лінгвокультурології, теорії й практики перекладу, а також одержані в ході дослідження результати можуть бути використані під час укладання методичних матеріалів з особливостей соціокультурного аспекту перекладу емоційного мовлення."

Апробація роботи і публікації містить назви конференцій чи семінарів, де магістр представляв результати свого дослідження, а також покликання на публікації на основі наукової роботи. Потрібно мати не менше однієї публікації.

Структура магістерської роботи – перераховуються усі структурні елементи з обов’язковим зазначенням повного обсягу магістерської роботи та обсягу основного тексту. Зазначають загальну кількість додатків, рисунків, таблиць, кількість найменувань у списку використаних джерел. Наприклад: "Магістерська робота складається із змісту, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів із висновками до них, загальних висновків, анотації англійською мовою, списком використаних джерел у загальній кількості 94 джерела, з них 35 зарубіжних, додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 с., із них – 81 с. основного тексту, включаючи 4 таблиці і 5 рисунків."

Основна частина магістерської роботи включає три розділи, кожен з яких поділений на відповідну до змісту кількість підрозділів, що послідовно розкривають визначені завдання дослідження.

Кожний з розділів основної частини **закінчується висновками**. У висновках подається власна оцінка ступеня вирішення тих завдань, що стояли перед дослідником.

Далі йдуть **загальні висновки** дослідження. Необхідно звернути увагу на те, щоб висновки чітко відповідали меті та завданням роботи, були аргументованими, логічними, точними й конкретними. Висновки до всієї роботи не повинні містити нових думок і цитувань. Логіка подачі інформації у загальних висновках повинна бути пов'язана із завданнями роботи – таким чином, потрібно вказати, що зроблено у процесі виконання кожного завдання, і з яким результатом. Висновки можуть подаватися у вигляді пронумерованих абзаців. У кінці загальних висновків потрібно сформулювати в 1-2 реченнях перспективи подальших досліджень.

Список використаних джерел (не менш 50 джерел) як друкованих текстів, так і електронних ресурсів подається в алфавітному порядку: спочатку джерела, які викладені кирилицею, потім – латиницею.

У разі використання електронних ресурсів потрібно вказувати прізвище автора, назву роботи та обов’язково надавати посилання на сайт, на якому розміщена ця робота. Не дозволяється використовувати анонімну інформацію з

Інтернету, списувати реферати за обраною темою. Не дозволяється використовувати літературу, що видана в росії, праці російських авторів.

Резюме (abstract) – це стислий виклад змісту кваліфікаційної роботи. Резюме пишеться англійською мовою. У резюме потрібно обов’язково включити назву роботи, а також зазначити мету, завдання, предмет, об’єкт, методи дослідження та основні результати дослідження. Обсяг резюме – 200-250 слів.

РОЗДІЛ 3

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1 Загальні правила оформлення тексту

Оформлення роботи – важливий показник її якісного виконання. Мається на увазі охайність, грамотність, естетичне оформлення зовнішнього вигляду, списку використаних джерел, правильне подання цитат і посилань на наукову літературу.

Магістерська робота виконується українською мовою. Обсяг магістерської роботи – 80-85 сторінок комп'ютерного тексту. Шрифт – Times New Roman 14 текстового редактора Word через півтора міжрядкового інтервалу на аркуші форматом А-4 з полями відповідно: 30 мм – зліва, 10 мм – справа, 20 мм – зверху та знизу (див. рисунки 3.1, 3.2). Вирівнювання потрібно вибирати *рівномірно*. Інтервал перед і після ставити 0-0. Перший рядок ставити відступ на 1,25 (див. рисунок 3.3).

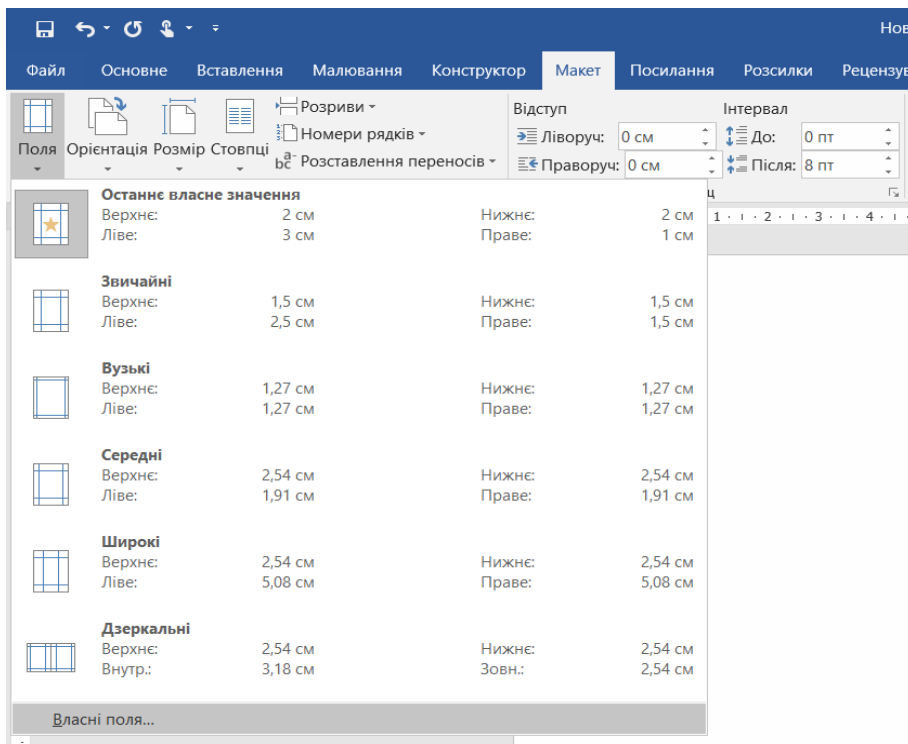

Рис. 3.1 Оформлення полів в роботі

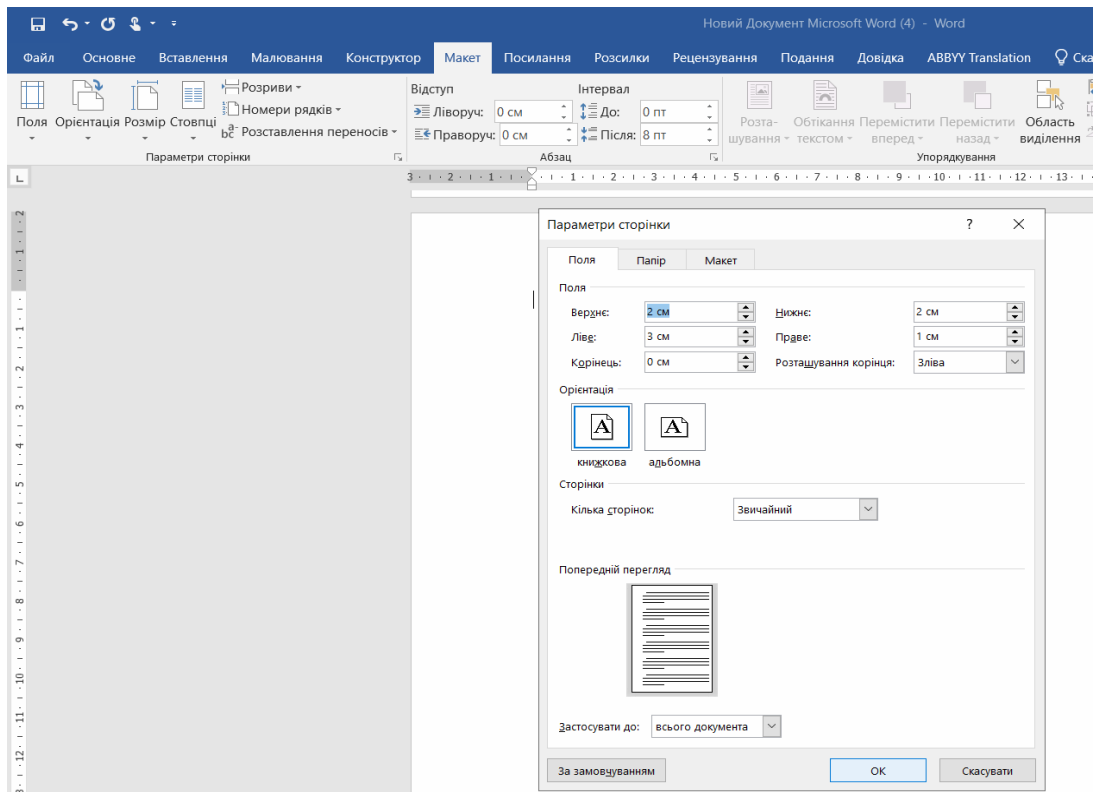

Рис. 3.2 Оформлення полів в роботі

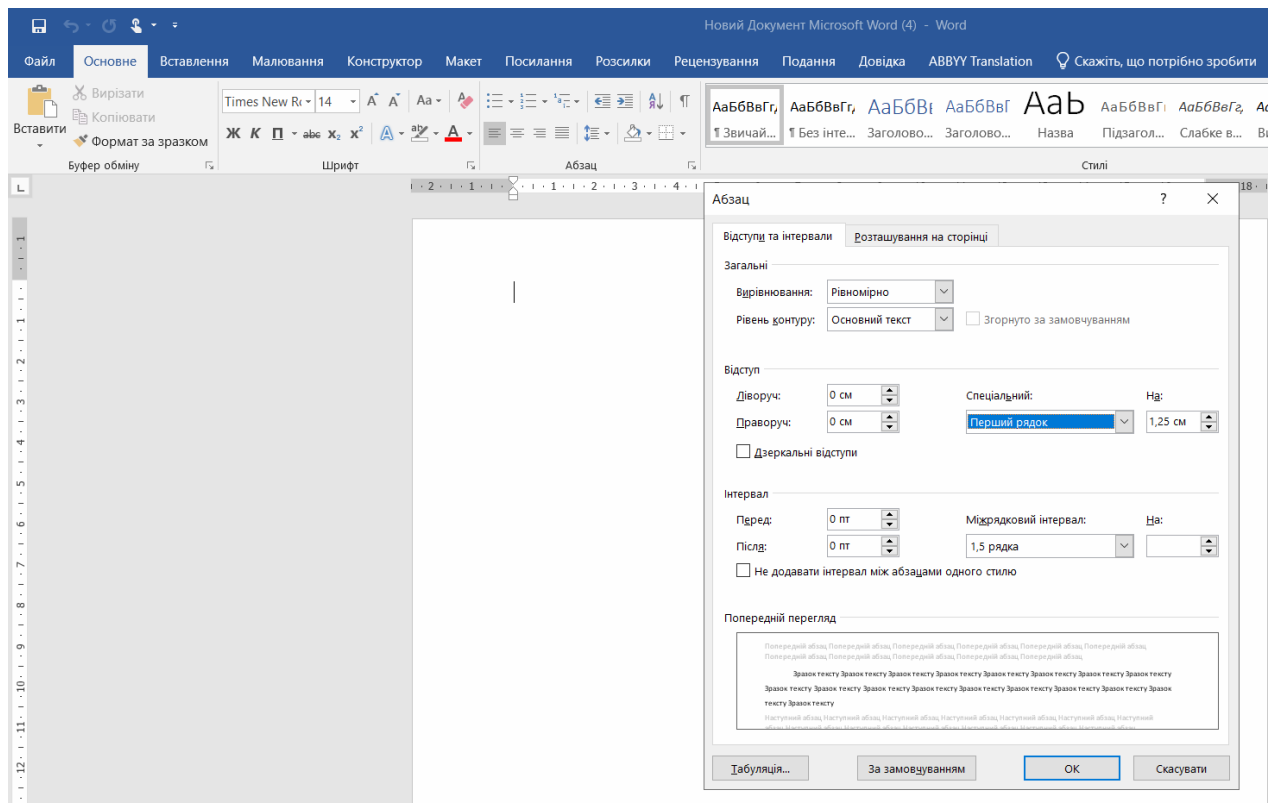

Рис. 3.3 Оформлення тексту на сторінці

Використовувати лише **однотипні** лапки у всьому тексті роботи: або "...", або "...".

Слід у тексті чітко розрізняти тире (–) та дефіс (-), які відрізняються розміром і наявністю пробілів до і після тире. Не допускається використання довгого тире "—" замість звичайного (–).

Заголовки структурних частин магістерської роботи та розділів слід друкувати посередині (редакція – без абзацного відступу) жирно великими літерами (розмір шрифту – 14) без крапки в кінці. Назви підрозділів слід друкувати з абзацного відступу жирно маленькими буквами з вирівнюванням по ширині (розмір шрифту – 14) без крапки в кінці.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами. Першою сторінкою магістерської роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумерують додатки, якщо їх більше одного, крім того, кожний додаток може мати назву, наприклад: "Додаток А. Контрастивний аналіз англійських та українських фразеологізмів із зоокомпонентом", "Додаток Б. Апробація магістерської роботи на III Міжнародній науково-практичній конференції "Science in the modern world: innovations and challenges".

3.2 Оформлення рисунків і таблиць

Рисунки (схеми, графіки, діаграми) і таблиці необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, а за потреби – в додатках. Якщо рисунки і таблиці розміщені на окремих сторінках, то ці сторінки нумерують за загальною нумерацією сторінок. Усі графічні матеріали роботи (діаграми, графіки, схеми, рисунки, фотографії та інше) повинні мати однаковий підпис "Рисунок". Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках.

Рисунки нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати в межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, "Рисунок 3.2" – другий рисунок третього розділу. Назва рисунка повинна відображати його зміст, бути конкретною та стислою. За потреби пояснювальні дані до рисунка подають безпосередньо після графічного матеріалу перед назвою рисунка. Назву рисунка друкують із великої літери та розміщують під ним посередині рядка.

Таблиці розміщують в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. На кожну таблицю повинне бути посилання в тексті роботи із зазначенням її номера.

Таблиці нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім таблиць у додатках. Таблиці нумерують в межах розділу, номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, "Таблиця 2.1" – перша таблиця другого розділу.

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, "Таблиця В.1 – Назва таблиці", тобто перша таблиця додатка В.

Назва таблиці повинна відображати її зміст, бути конкретною та стислою. Назву таблиці друкують із великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу. Між попереднім текстом та назвою таблиці немає відступу, а між таблицею і наступним текстом – відступ один рядок.

Заголовки колонок таблиці починають із великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком. Підзаголовки, які мають самостійне значення, подають із великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Форма іменників у заголовках – однина.

Слово "Таблиця" подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці зліва з абзацного відступу друкують "Продовження таблиці" без повторення її назви. Наприклад, "Продовження таблиці 2.1" – продовження першої таблиці другого розділу.

3.3 Оформлення переліків

Переліки подають у розділах, підрозділах та додатках. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках). Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які у роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак "-" (тире). Наприклад:

"Структура кваліфікаційної магістерської роботи повинна формуватися з додержанням таких вимог:

- кількість сторінок основного тексту магістерської дисертації (без урахування бібліографії та додатків) складає 80–90 стор. А4 із можливим збільшенням їх кількості на 15 %;
- найвагомішим та, відповідно, великим за обсягом є практичний доробок дослідження;
- допоміжні таблиці, графіки та мовний матеріал дослідження, доцільно виносити в додатки."

Якщо у роботі є посилання на переліки, підпорядкованість позначають малими літерами української абетки, далі – арабськими цифрами, далі – через знаки "тире". Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку. Текст кожної позиції переліку потрібно починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

Приклад:

- а) Текст.....;
- б) Текст.....;
- 1) Текст.....;
- 2) Текст.....

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного створення нумерації переліків (наприклад, цифра – літера – тире). Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

3.4 Оформлення скорочень та цитувань

При використанні у тексті роботи скорочення складених термінів – їх варто розшифрувати при першому згадуванні: записати повністю, а поряд у дужках вказати скорочену назву, яка вживатиметься надалі, наприклад: *мовленнєвий акт* (далі – *МА*). Для зручності та зрозумілості (у випадку необхідності) після ЗМІСТУ подається ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ. Скорочення мають бути однаковими всюди в роботі.

У теоретичній частині опрацьовуються наукові та довідкові джерела з теми, що потім має стати основою для практичної частини дослідження. Серед основних вимог до теоретичної частини роботи – дотримання норм наукового стилю та відсутність недоброчесних текстових запозичень. Під час роботи над теоретичною частиною наполегливо рекомендується одразу по ходу цитування оформлювати посилання і вносити джерело у список літератури (хоча б основні вихідні дані, за якими його можна було би ідентифікувати і швидко знайти).

Крім цитованого тексту, теоретична частина обов'язково повинна містити і власні думки автора роботи, як от міркування на тему процитованих робіт й висловлених у них ідей, припущення, аргументи, первинні, попередні й остаточні висновки тощо. У такому випадку також необхідно зазначати на тому, що це власні ідеї, робити своєрідні "посилання на самого себе". Однією з цілей таких вставок є також те, щоб читач роботи чітко відрізняв власні думки автора від думок процитованих вчених, що також дає уявлення про частку власного внеску автора у дослідження. Для цього використовується широкий спектр слів та виразів, наприклад: на нашу думку, ми погоджуємося, можемо

зробити висновок, що... тощо. Таким чином, теоретична частина не може складатися виключно з цитат. Вона повинна містити збалансоване поєднання цитувань, власних думок і невелику кількість прикладів з матеріалу дослідження.

Науковий апарат магістерської роботи повинен оформлюватися згідно до стандартів і максимально точно. Для підтвердження власних аргументів посиланнями на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення чи зміна наведеного витягу можуть спотворити зміст, викладений автором. Не варто переобтяжувати текст цитатами, рекомендується наводити не більше 2-3 цитат на сторінку теоретичної частини роботи.

При написанні магістерської роботи студент має обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичені матеріали або окремі результати. У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело, магістерська робота не допускається до захисту з метою уникнення плагіату. Оригінальність авторського тексту має складати не менше 85 %.

Цитування оформлюється з урахуванням наступних вимог:

1. Цитати подаються в лапках і супроводжуються посиланнями в квадратних дужках на відповідні джерела із зазначенням конкретних сторінок – [1, с.36-37], [24, с.107]. Стиль лапок має бути однаковим по всьому тексту роботи. Якщо у тексті цитати якесь слово береться у лапки, прийнято закривати цитату не двома "...", а одними лапками. Крапка ставиться після квадратних дужок. Ці посилання надають можливість знайти потрібні документи, з'ясувати їх зміст, мову, обсяг, перевірити достовірність цитати. Якщо джерел, на які посилається здобувач освіти, декілька, то їх записують у квадратних дужках через крапку з комою, наприклад: [3, с.12; 12, с.133]. При посиланні номер джерела повинен відповідати нумерації у списку використаних джерел.

2. Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання.

3. Цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні позначається трьома крапками. Вони можуть ставитися у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

4. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело! При цитуванні та переказі джерел найчастіше використовуються такі словосполучення: *Автор пише: "..."; Згідно з уявленням...; За словами...; На думку...; Учений так характеризує (описує, подає)...; Автор наголошує на...; З точки зору автора...; Автор виділяє (пропонує, рекомендує, вважає, стверджує, підкреслює)... і т.і.*

Цитати мають подаватися лише з першоджерел, а не з праць інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні; тоді перед бібліографічним джерелом вказується: (цитується за [...]).

5. При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінки його результатів, і робити відповідні посилання на джерела. Усі цитати і посилання повинні бути ретельно перевірені.

3.5 Оформлення та паспортизація ілюстративного матеріалу

Ілюстративний матеріал набирати *курсивом* БЕЗ ЛАПКОК з виділеннями (за необхідності) **жирним шрифтом**, а значення слів, виразів, фразеологізмів тощо брати в одинарні лапки (' '). Обов'язковою є паспортизація прикладів, тобто в квадратних дужках потрібно вказували джерело і сторінку, з яких взято

приклад. Наведемо приклад оформлення ілюстративного матеріалу з дисертаційної роботи Шульженко А. С. "Фразеологізми на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах: структурний і семантичний аспекти" [9]:

1) "Однією з характерних особливостей ФО є стійкість, тобто часткове або повне її переосмислення, наприклад: укр. *полуда на очі впала* 'хтось почав погано бачити'; *слон на вухо наступив* 'хто-небудь зовсім не має музичного слуху'; *down and out* 'знесилений, що вибився з сил'.

2) "ФО з одним повнозначним словом є утвореннями з переосмисленим повнозначним компонентом і в кожній зіставляюваній мові має різне граматичне вираження: ад'єктивні ФО (укр. як *розварений*), адвербіальні ФО (англ. *in undertones* 'напівголосно'), субстантивні ФО (фр. *sans haleine* 'падає з ніг від втоми') та дієслівні ФО (фр. *se les geler* 'сильно змерзнути')".

3) "Ізоморфним для зіставляюваних мов є варіантно-синонімічний ряд (ВСР) "втома": укр. *валитися (падати) / звалитися з ніг* [339, с. 66], *відбирати руки й ноги* [339, с. 115], *туман налягає на очі* [339, с. 903]; англ. *off one's leg's* [312, с. 713], *run off one's legs* [297, с. 445], *to be at one's last gasp* [305, с. 75], *walk smb. off his feet* [297, с. 482]; фр. *les jambes cassées* [340, с. 576; 344], *n'avoir plus de jambes* [338, с. 52], *ne pas tenir sur ses guiboles* [344], *ne plus pouvoir marcher à cause de la fatigue* [338, с. 52]. Одним із симптомів втоми є слабкість. Для опису цього стану в зіставляюваних мовах вживаються фразеологізми, які входять до ВСР "слабкість": укр. *ноги не держать* [339, с. 555], *круги ідуть перед очима* [339, с. 402]; англ. *(as) weak as a cat* [297, с. 135], *weak at the knees* [343, с. 418]; фр. *jambes de coton* [340, с. 576; 344]".

3.6 Оформлення списку використаних джерел

Список використаної літератури має складати не менше 50 джерел. Потрібно перевірити, щоб на майже всі наукові джерела (десь до 85-90 %), що представлені в бібліографії, повинні бути посилання в тексті магістерської

роботи. Всі опрацьовані наукові джерела подаються в алфавітному порядку і мають бути оформлені з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису (див. Додаток В). Література іноземними мовами наводиться в кінці списку використаної літератури. У списку наукової літератури повинні переважати новітні видання за останні 5-10 років. Усі джерела зазначаються мовою оригіналу. Обов'язковим є використання наукової літератури іноземною мовою, що вивчається.

Забороняється цитування в тексті та внесення до бібліографічних списків тих джерел, які опубліковані російською мовою в будь-якій країні, а також джерел іншими мовами, якщо вони опубліковані на території росії та білорусі.

Повний шаблон оформлення роботи Ви можете побачити в **додатку А**, де показано потрібне форматування, правильне оформлення титульної сторінки та завдань до виконання, а також розділів та підрозділів роботи, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків (див. Додаток А).

Помилки в оформленні магістерської роботи неприпустимі, і робота може бути не прийнята до захисту у зв'язку із невідповідністю до поставлених вимог. Стисло ПАМ'ЯТКА СТУДЕНТУ щодо загальних вимог до виконання кваліфікаційних магістерських робіт подало в **додатку Б** (див. Додаток Б).

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів магістерської роботи. При створенні презентації потрібно вирішити два важливих завдання: 1) створити короткий анотований конспект свого виступу; 2) викласти результати досліджень та їх основні положення.

Презентацію до кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення Ms Powerpoint.

Перше, на що потрібно звернути увагу під час підготовки презентації – презентація має супроводжувати вступне слово на захисті, а не замінювати його повністю.

Надаємо основні рекомендації до підготовки презентації.

1. Використовуйте найпростіші шаблони без складних візерунків та кольорів. Шрифт презентації, відповідно, також має бути простим й не екзотичним – чорний Times New Roman або Tahoma. Розмір шрифту має бути не менше 24. Відповідно для заголовків – ще більшого розміру.

2. Жодних фонових фотографій – їх потрібно виносити на окремі слайди.

3. Протягом усієї презентації використовуйте поєднання не більше 2-х кольорів.

4. Не робіть складну анімацію. Краще взагалі її не використовувати. Усі ефекти відволікають від суті презентації.

5. Заголовки виділяються кольором, жирним шрифтом, допускаються підкреслювання. Інші фрази в тексті оформлюються звичайно, але підкреслюються чи виділяються головні положення, думки, тобто те, на що ви хочете звернути увагу. Головне тут – знати міру.

6. Тексту має бути мало. Текст слайду підкреслює або ілюструє слова виступу. Недоречно промовляти все, що написано на слайді. Це можуть бути

якісь цифри, фактичні дані, приклади, які довго промовляти в усному мовленні чи важко сприймати на слух. Смысл та ідея слайду повинні бути зрозумілими при першому погляді на нього. Якщо аудиторія переключиться на обдумування значення заплутаного слайду, вона вже не сприйматиме Вашу доповідь. Пам'ятайте, що слайд – допоміжний засіб під час усної доповіді.

7. Не розміщуються на слайдах великі таблиці, схеми й діаграми. Якщо вони дійсно важливі для виступу, їх можна навести у роздатковому матеріалі й роздати кожному члену комісії (у такому випадку економія паперу недоречна). Під час виступу членам комісії пропонується ознайомитися з матеріалом. При поясненні таблиць необхідно говорити, чому відповідають рядки, а чому – стовпці.

8. Не слід весь час дивитись на слайди під час презентації. Необхідно підтримувати зоровий контакт з аудиторією.

9. Увага членів комісії має бути сконцентровано в більшій мірі на Вас, а не на презентації. Вони повинні іноді дивитися на слайди, але Ви завжди повинні керувати їхньою увагою, тримати зоровий контакт, відсилати до потрібної інформації на слайді чи до потрібної сторінки у роздатковому матеріалі. Не бійтеся спілкуватися з членами комісії! Вони щиро цікавляться темою Вашої роботи й результатами, отриманими під час проведеного дослідження.

10. Відредагуйте презентацію перед виступом. Слайди повинні бути вивіреними, а помилки друку чи орфографії, як у написанні основного тексту, так і у прикладах ілюстративного матеріалу неприпустимі. Неграмотне оформлення слайдів значно знижує Ваші шанси на відмінну оцінку і для лінгвіста-перекладача є зовсім неприпустимим, адже ви працюєте з мовами.

Нижче наводимо приблизну схему презентації магістерських робіт. Її можна взяти за основу при створенні власної презентації.

Загальна кількість слайдів презентації складає 10-15.

1-й слайд – тема кваліфікаційної магістерської роботи, прізвище доповідача та керівника, рік захисту;

2-й слайд – об’єкт, предмет дослідження;

3-й слайд – мета та завдання кваліфікаційної магістерської роботи;

4-й слайд – матеріал дослідження – бажано не обмежуватися текстом, а додати на слайд зображення обкладинки книги, ілюстрацію, кадр з фільму, портрет автора тощо.

5-6-й слайди – теоретичні положенням досліджуваної теми.

7-9-й слайди – власні здобутки з практичної частини роботи. Наявність ілюстративних прикладів обов'язкова. Для захисту роботи слід використати найяскравіші, на думку автора, приклади з вибірки.

10-й слайд – висновки.

Презентацію завершує слайд з подякою.

РОЗДІЛ 5. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

Магістерську роботу студент захищає прилюдно в навчальній групі у присутності голови та членів комісії, керівника та викладачів кафедри. Доповідь, як правило, триває близько 7–10 хвилин. Орієнтовна структура доповіді повинна відображати структуру магістерської роботи. Особливу увагу необхідно приділити висвітленню власного внеску в розробку проблеми.

Після доповіді студент відповідає на поставлені запитання. Під час захисту оцінюються: якість виконаної студентом магістерської роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, вміння логічно та аргументовано викладати думки, відповідати на запитання. Оцінювання магістерської роботи здобувача вищої освіти відбувається під час захисту та тільки після подання роздрукованого примірника магістерської роботи.

Підсумкова оцінка передбачає врахування актуальності та наукової новизни обраної теми; чіткість формулювання мети роботи та відповідність їй завдань; наявність всіх складових частин, що передбачені вимогами до робіт здобувачів освіти відповідного рівня; відповідність висновків, тобто результатів наукового пошуку, до мети та завдань дослідження, логічність та послідовність викладу матеріалу, а також доцільність змісту викладеної інформації до обраної теми; оформлення тексту дослідження згідно до затверджених вимог; дотримання стилістичних норм наукового стилю.

Після процедури захисту та обговорення комісії здобувачу освіти оголошується підсумкова рейтингова оцінка (Таблиця 5.1.).

Підсумкова рейтингова оцінка за національною шкалою

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

Таблиця 5.1

90-100 (Відмінно) – здобувач освіти заслуговує на високу оцінку у разі відсутності зауважень до оформлення роботи. Репрезентується оригінальність, вагомість отриманих результатів науково-дослідної роботи, її практична цінність; здобувач демонструє виявлене нове явище або нову властивість уже вивченого раніше явища. Всі матеріали роботи викладені чітко й логічно. Кожна думка, гіпотеза, твердження тощо має бути підкріплено прикладами та спиратися на опрацьовані літературні джерела. Автор володіє знаннями з обраної проблематики, оперує лінгвістичною термінологією. Доповідь на захисті повною мірою відображає хід проведеного дослідження та його результати. Апробація магістерської роботи у вигляді написання статті є обов'язковою складовою дослідження.

74-89 (Добре) – здобувач освіти заслуговує на таку оцінку в разі наявності певних недоліків та зауважень, а саме: технічні помилки, порушення логічності викладу інформації, нечіткість формулювання мети та завдань дослідження; розмитість висновків; відсутність необхідної кількості опрацьованих джерел; об'єм теоретичної частини у незначній мірі перевищує об'єм практичної, проте, в цілому, робота має наукову вагу. Автор володіє знаннями з обраної проблематики, оперує лінгвістичною термінологією. Апробація магістерської роботи у вигляді написання статті чи тез є обов'язковою складовою дослідження.

60-73 (Задовільно) – здобувач освіти заслуговує на оцінку "Задовільно" у разі невідповідності наукового апарату змісту викладеного матеріалу; загалом тема розкрита, проте є зауваження до змісту та викладу інформації; теоретична частина не відображає сутності наукового пошуку і не містить аналізу зібраної в ході роботи інформації; викладені висновки повною мірою не відповідають поставленій меті та завданням дослідження; недостатній об'єм практичної частини роботи; брак або недоречність прикладів; часткова невідповідність вимогам до оформлення роботи.

0-59 (Незадовільно) – здобувач освіти заслуговує на таку оцінку в разі, якщо викладений матеріал не відповідає обраній темі; магістерська робота має

ознайомчий характер і не містить жодних елементів дослідження; заявлена проблематика не розкрита; практична частина не містить власних спостережень та думок автора, а отже практична цінність відсутня; оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам. Апробація роботи відсутня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гольцова М.Г. Голофразис як спосіб okazіонального словотворення в англійській мові // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія: Філологія 2 (42). Одеса, 2019. С. 40–42. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.2.11>
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні, та жанрово стилістичні проблеми: навчальний посібник. Вид. 5-те, випр. Вінниця: Нова Книга, 2018. 656 с.
3. Козачук. А.М. Перекладацькі трансформації та прийоми: термінологічні виклики у перекладознавстві [Текст] / А. М. Козачук / Нова філологія. 2023. № 89. С.129-136.
4. Магістерська дисертація: Вимоги та рекомендації до підготовки і захисту [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобув. ступеня магістра за спеціальністю 035 "Філологія" / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. : С. В. Федоренко, О. П. Демиденко, Ю. В. Шаранова. Електронні текстові дані (1 файл: 311 КБ). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 111 с.
5. Методичні вказівки з написання курсових та дипломних робіт. Для студентів та магістрантів освітньо-професійної програми “Переклад” / А.М.Козачук, С.І.Меркулова, О.Є.Мілова; Київський університет імені Бориса Грінченка, Факультет романо-германської філології. Київ, 2023. 76 с.
6. Положення про підготовку і захист кваліфікаційної магістерської роботи в Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Київ:
НУБіП.2021.47с.URL:https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/16_polozhen_nya_pro_napis._mag.kvalifikaciynoyi_roboti_2021.pdf
7. Сидорук Г.І., Сиротіна О.О. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з дисципліни "Вступ до перекладознавства" для

здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 "Філологія" спеціалізації 035.041 "Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська". Київ, 2023. 21 с.

8. Стрілець В. В., Сиротіна О. О. Методичні рекомендації до написання курсової роботи з дисципліни "Аспектний переклад аграрної літератури" для студентів спеціальності 035 "Філологія" спеціалізації 035.041 "Германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська". К.: Вид-во НУБіП України. 2023. 21 с.
9. Шульженко, А. С. Фразеологізми на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах: структурний і семантичний аспекти : дис. ... канд. філ. наук: 10.02.17 / Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця, 2020. 215 с.
10. Gudmanyar A.G., Sydoruk G.I. Basics of Translation Theory. Part II: Lecture Synopsis. – К.: NAU, 2007. – 114 p.
11. Molina, L., Albir A. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. Meta. December 2002. Volume 47, Nr. 4. P. 498–512. URL: <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2002-v47-n4-meta688/008033ar/> (access date: 16.06.2022).

Шаблон оформлення роботи

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ІВАНЕНКО АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

УДК:

ПОГОДЖЕНО

**Декан гуманітарно-педагогічного
факультету, кандидат
філософських наук, доцент**

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

**Завідувач кафедри іноземної
філології та перекладу, доктор
педагогічних наук, професор**

Савицька І.М.

(підпис)

" ____ " _____ 20__ р.

Амеліна С.М.

(підпис)

" ____ " _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

" _____ "

Спеціальність: 035 філологія

Освітня програма : Англійська мова та друга іноземна мова

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми: _____
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) _____ (ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи:

_____ (науковий ступінь та вчене звання) _____ (підпис) _____ (ПІБ)

Виконав/ла

_____ (підпис)

_____ (ПІБ студента)

Київ – 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПІБ)

“ _____ ” _____ 20____ року

З А В Д А Н Н Я ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність _____
(код і назва)

Освітня програма _____
(назва)

Орієнтація освітньої програми _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи _____

затверджена наказом ректора НУБіП України від “ _____ ” _____ 20__ р. № _____

Термін подання завершеної роботи на кафедру _____
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи _____

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. _____
2. _____
3. _____

Дата видачі завдання “ _____ ” _____ 20__ р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1	8
1.1.....	8
1.2	20
Висновки до Розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2	30
2.1.....	33
2.2	33
2.3	37
Висновки до Розділу 2.....	41
РОЗДІЛ 3	51
3.1	54
3.2	54
3.3	56
Висновки до Розділу 3.....	60
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	68
РЕЗЮМЕ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	76
Додаток А.	78
Додатки Б.	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФО – фразеологічна одиниця

УП – усталене порівняння

ВСП – варіантно-синонімічний ряд

ВСТУП

Актуальність дослідження та ступінь розробленості теми.

Об'єкт дослідження:_____.

Предмет дослідження: _____.

Мета дослідження: _____.

Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

1)

2)

3)

4)

5)

6)

...

Матеріал дослідження.

Методи дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів.

Практичне значення дослідження.

Апробація роботи і публікації.

Структура роботи.

РОЗДІЛ 1**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗІСТАВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ****1.1 Фразеологічна одиниця як об'єкт зіставних лінгвістичних досліджень**

Текст.....

.....

.....

.....

.....

Текст.....

[16, с. 55].

1.2 Класифікації фразеологічних одиниць у різних мовознавчих традиціях

Текст.....

.....

.....

.....

[43, с. 7– 9].

Висновки до Розділу 1

Текст.....

РОЗДІЛ 2**ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ
ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ****2.1 Лінгвістичні та комунікативні особливості англійської
фразеології**

Текст.....
.....
..... [3].

**2.2 Лінгвістичні та комунікативні особливості української
фразеології**

Текст.....
.....
..... [6;
14].

2.3 Методи зіставного дослідження фразеологізмів

Текст.....
.....
..... [24, с.
71-74].

Висновки до розділу 2

Текст.....

.....

.....

.....

РОЗДІЛ 3

ІДЕОГРАФІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІДЧУТТІВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

3.1 Структура тематичного поля "Відчуття людини"

Текст.....
.....
..... [17,
с. 9].

3.2 Способи перекладу ФО на позначення відчуттів людини

Текст.....
.....[54].....
.....
.

3.3 Узагальнення зіставних спостережень щодо ідеографічної класифікації ФО на позначення відчуттів людини

Текст.....
.....
..... [44, с.
1-4].

Висновки до розділу 3

Текст.....

.....

.....

.....

ВИСНОВКИ

У науковій роботі шляхом зіставного та лінгвокультурологічного підходу проаналізовано фразеологічні одиниці на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах з точки зору їхніх структурно-граматичних та семантичних властивостей; класифіковано їх за ідеографічним принципом. За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. З'ясовано, що ФО на позначення відчуттів людини мають яскраво виражений антропоцентричний характер (889 українських, 579 англійських та 764 французьких) і містять у своєму складі утворення, загальна семантика яких означає відчуття людини (зору, слуху, нюху, смаку, дотику, голоду, холоду, втоми тощо). Досліджувані ФО характеризують внутрішні та зовнішні процеси пізнання людиною навколишньої дійсності, описують своє ставлення до неї.

2. Фразеологізми на позначення відчуттів людини характеризуються такими властивостями: стійкість, цілісність, відтворюваність, нарізнооформленість, часткове або повне переосмислення компонентів. Семантика зіставлюваних ФО передається мовними одиницями, які вербалізують пізнання людиною навколишнього світу за допомогою органів чуття.

3. У результаті поєднання 1) ідеографічного (ієрархічна побудова ТП "Відчуття людини"); 2) структурно-граматичного (виявлення найбільш продуктивних структурних моделей) та 3) семантичного (описано найбільш вживані метафоричні та метонімічні моделі; з'ясовано, які типи системних відношень домінують) аналізу в доповненні із зіставним та лінгвокультурологічним методом вдалося виявити ізоморфні та аломорфні особливості ФО, визначити їхнє місце у фразеологічних фондах зіставлюваних мов.

4. Тематичне поле "Відчуття людини" утворюється 4 тематичними групами ("Екстероцептивні відчуття", "Інтероцептивні відчуття", "Пропріоцептивні відчуття" та "Змішані відчуття"), які характеризуються

ізоморфізмом. В англійській мові в межах ТГ "Екстероцептивні відчуття" функціонує лакуна СГ "Дотикові відчуття"; в межах ТГ "Інтероцептивні відчуття" в англійській та французькій мовах – лакуна СГ "Спрага"; в українській та англійській лакунарною 171 є СГ "Онiмiння". Ізоморфністю та найбільшою продуктивністю відзначається ТГ "Інтероцептивні відчуття", у складі якої функціонує СГ "Голод".

5. Відносно структури ФО виокремлено три типи: 1) ФО зі структурою словосполучення (укр. 492 ФО / 55,3 %, англ. 367 ФО / 63,4 %, фр. 420 ФО / 54,9 %); 2) ФО зі структурою речення (укр. 382 ФО / 42,9 %, англ. 203 ФО / 35,2 %, фр. 321 ФО / 42%) та 3) ФО з одним повнозначним словом (укр. 15 ФО / 1,8 %, англ. 8 ФО / 1,4 %, фр. 23 ФО / 3,1 %). Домінують ФО-словосполучення в зіставляваних мовах, що мають узагальнену семантику процесуальної ознаки, об'єктивовану в дієслівних граматичних категоріях. Аломорфізм характерний для ад'єктивних ФО англійської та французької мов, у яких переважають компаративні моделі, що містять у своєму складі образ-еталон, притаманний певній національній спільноті. ФО-реченням переважно характерний ізоморфізм. Проте, лакунарними є українські ФО-речення зі структурною моделлю "сполучник (як, мов, наче, немов, хоч) + іменник + дієслово". Аломорфізмом характеризуються численні складні структурні моделі з різними типами синтаксичного зв'язку в українському фразеологічному середовищі.

6. У результаті семантичного аналізу виявлено, що в основу більшості зіставляваних ФО покладено метафоричні моделі та образи, рідше – метонімічні. Ізоморфізм виявляється на рівні метафоричного переосмислення "тварина → людина", рідше – "людина → людина", "предмет → людина", "дія → людина". Метонімічне перенесення (синекдоха) "орган, частина тіла → людина" є спільним у досліджуваних мовах. Англійські та французькі ФО характеризуються більшим різноманіттям семантичних моделей на позначення органічних відчуттів людини. Лакунарними для української мови є ФО із семантикою кінестетичних відчуттів людини.

7. Системні відношення, зафіксовані як на внутрішньомовному, так і міжмовному рівнях, свідчать про національно-культурну подібність, пов'язану з однаковим сприйняттям світу людиною, закладену у фізіології. Окрім цього, виявлено синонімію та антонімію не тільки в межах ФО, а й у межах семантичних груп. Варіантність є найбільш продуктивним виявом вираження системних відношень і характеризується наявністю словотвірних лакун серед українських ФО. 172

8. У результаті поєднання зіставного та лінгвокультурологічного методів виявлено, що особливості ФО на позначення відчуттів людини нерозривно пов'язані з національно-культурною специфікою носіїв мови і відображають у своїй семантиці історію, спосіб життя і мислення, побут та національні цінності кожного етносу.

Перспективним видається подальше дослідження фразеологізмів української, англійської та французької мов на позначення відчуттів людини, де об'єктом будуть не лише фразеологізми, прислів'я та приказки, а й сталі вирази, примовки, крилаті вислови, кліше та цитати. Продуктивним стане й функційний аспект дослідження зазначених сполук на матеріалі художніх, публіцистичних, інтернет-текстів з метою встановлення стилістичних функцій, структурно-семантичних трансформацій, частотності вживання носіями мови [9, с. 170-172].

ABSTRACT

Shulzhenko A.S. Phraseological Units Denoting Human Feelings in Ukrainian, English, and French: Structural and Semantic Aspects.

The scientific work explore the comparative study of phraseological units denoting human feelings in Ukrainian, English, and French which gives opportunity to determine their ideographic, structural, semantic, linguistic, and culturological peculiarities in Ukrainian, English, and French.

Text..... (up to 250 words)

Key words: phraseological unit, ideographic classification, structural grammatical classification, semantic classification, isomorphic and allomorphic properties [9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фразеологія : знакові величини : навчальний посібник для студентів факультету іноземних мов / Баран Я. А., Зимомря М. І., Білоус О. М., Зимомря І. М. Вінниця : Нова книга, 2008. 256 с.

2. Харчук О. В. Фразеологічні одиниці з кінесичним компонентом у сучасній німецькій мові: семантико-структурний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. К., 2006. 22 с.

3. Хмара В. В. Фразеологічні одиниці з антропним компонентом у західногерманських і східнослов'янських мовах: зіставний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, Одеса, 2018. 22 с.

4. Melnyk S., Novikov O. Phraseological Units denoting a Person's Activities. *Filologia, socjologia, kulturoznawstwo. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki* (28/02/2017). Lublin, 2017. P. 30–34.

5. Skandera P. *Phraseology and Culture in English*. Berlin : Walter de Gruyter, 2017. 511 p.

Гольцова М.Г. Голофразис як спосіб okazіонального словотворення в англійській мові // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія: Філологія 2 (42). Одеса, 2019. С. 40 - 42. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.2.11>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Українські приказки, прислів'я і таке інше / укл. М. Номис ; упоряд., прим. та вступна ст. М. М. Пазяка. К. : Либідь, 1993. 768 с.

7. *The New Encyclopedia Britannica. Proverb. Volume 9*. Chicago : Encyclopedia Britannica, 1994. 749 p.

8. *The Oxford Dictionary of Idiom* / edited by Judith Siefring. New York : Oxford University Press, 2004. 340 p.

ДОДАТКИ

**Продуктивність структурних моделей у зіставляваних мовах
Українські ФО**

Структурні типи	Граматичні розряди	%	Частка ФО від загальної вибірки	Приклад
ФО зі структурою словосполучення (55,3%)	дієслівні	34,8%	310	<i>вибивати дрижаки затягти ремінці вдаряти в ніс тьмариться в очах аж в очах заіскрилося не відчувати ніг ганяти до сьомого поту клубком у горлі стоїть притягло живіт до спини</i>
	субстантивні	15,1%	134	<i>вовчий апетит туман в очах шум у вухах до десятого (сьомого) поту</i>
	ад'єктивні	5,3%	47	<i>живі моці з голодного краю тугий на вуха мов з хреста знятий</i>
	адвербіальні	0,1%	1	<i>на голодний живіт</i>
ФО-речення, комунікативні ФО (42,9%)	Власне номінативні зі структурою речення	33,5%	298	<i>підламуються ноги в очах замигтіли метелики аж вогні в очах блискотять холодний піт пробирає</i>

Англійські ФО

Структурні типи	Граматичні розряди	%	Частка ФО від загальної вибірки	Приклад
ФО зі структурою словосполучення (63,4%)	дієслівні	42%	243	<i>cast a glance (to)</i> – кинути погляд, позирнути <i>lie doggo (to)</i> – лежати нерухомо <i>have feet of clay</i> – мати ноги з глини <i>be sick to death of</i> – втомлений <i>be frozento</i> кісток
	субстантивні	5,8%	34	<i>a cold in the head</i> – нежить <i>hot coppers</i> – горло пересохло <i>quick ear</i> – гострий слух

ПАМ'ЯТКА СТУДЕНТУ

щодо загальних вимог до виконання кваліфікаційних магістерських робіт

Зміст записів	Норма
Організаційні вимоги	
1. Дата підготовки наказів на затвердження тем і призначення керівників	Не пізніше другого місяця з моменту зарахування студентів (слухачів) на навчання до магістратури
2. Затвердження завдання і плану роботи	Після затвердження теми – протягом десяти днів
Технічні вимоги	
1. Оформлення роботи	Брошування у тверду обкладинку
2. Обсяг роботи, сторінок	Комп'ютерний набір – до 80 стор. разом із додатками
Зміст роботи (в сторінках чи у відсотках від усього обсягу)	
Вступ Розділ 1. (теоретичний) Розділ 2. (аналіз предмету дослідження) Розділ 3. (результати досліджень) Висновки Список використаних джерел Додатки	до 5 стор. 15-30 % 35-40 % 35-40 % до 5 стор. не менше 50 найменувань
Оформлення тексту	
1. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки і нумеруватися арабськими цифрами. Структурні елементи “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” не нумерують. Решта розділів нумеруються наступним чином: “РОЗДІЛ 1”. Заголовки розділів розміщують по центру на наступному рядку великими літерами, підрозділів – з абзацного відступу малими літерами. Відстань між заголовком і текстом має становити один рядок (3 мм), між попереднім текстом і наступним заголовком має бути не менше ніж два рядки (6 мм). Відстань між рядками заголовка приймають такою, як у тексті.	
2. Шрифт для комп'ютерної верстки	14
3. Інтервал	1,5
4. Кількість рядків на сторінці	29
Поля на сторінці (не менше)	
1. Комп'ютерна верстка	Верхнє – 20 мм Нижнє – 20 мм Ліворуч – 30 мм Праворуч – 10 мм
2. Нумерація сторінок цифрою	Правий верхній кут без рисок і крапок
4. Нумерація таблиць	Послідовно за кожним розділом: 2.1; 2.2; 2.3 і т.д. Розміщення – праворуч на сторінці над назвою таблиці Приклад: Таблиця 1.1 Назва...
5. Нумерація рисунків	Послідовно за кожним розділом (внизу) під рисунком: 2.1; 2.2; 2.3 і т.д. Приклад: Рис. 1.1. Назва...
6. Посилання в тексті	У разі необхідності: дод. А.1; табл. 2.1; рис. 2.1 При повторному посиланні – див. дод. А.1; див. табл. 2.1; див. рис. 2.1
7. Посилання в тексті на літературні джерела	[14] джерело із списку літератури, [14, с.45-46], якщо в тексті вказана дослівно теза чи якісь показники
Технологічні вимоги	

Зміст записів	Норма
Комплект роботи: 1. Картка кваліфікаційної магістерської роботи. 2. Титульний аркуш. 3. Завдання до виконання кваліфікаційної магістерської роботи. 4. Зміст. 5. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності). 6. Вступ. 7. Розділ I 8. Розділ II 9. Розділ III 10. Висновки. 11. Анотація англійською мовою. 12. Список використаних джерел. 13. Додатки. Не підшиваються, але вкладаються в конверт, який наклеюється до обкладинки магістерської роботи: 1. Індивідуальний навчальний план студента (слухача) магістратури; 2. Відгук керівника кваліфікаційної роботи; 3. Рецензія .	
Термін виконання роботи	У терміни, визначені вимогами та завданням, а саме, повна готовність – за 10 днів до початку роботи ЕК
Дата і місце підпису роботи автором	На титульній сторінці роботи
Допуск до захисту	На титульній сторінці кваліфікаційної магістерської роботи підписи: 1) керівника магістерської роботи; 2) завідувача випускової кафедри; 3) декана факультету.

Зразок оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклади бібліографічного опису
	Книги
Одинавтор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Дваавтори	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Триавтори	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжєвського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроєкол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Инфузории. Вып. 1. Суктории (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Характеристика джерела	Приклади бібліографічного опису
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91
Статті з періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i>. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. Гольцова М.Г. Голофразис як спосіб оказіціонального словотворення в англійській мові // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія: Філологія 2 (42). Одеса, 2019. С. 40–42. https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.2.11 Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
	Електронні ресурси
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проєкт / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.

Характеристика джерела	Приклади бібліографічного опису
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. Наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21-42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i>. 2017. № 7. С. 106–107
Дисертації, автореферати дисертацій	Шульженко, А. С. Фразеологізми на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах: структурний і семантичний аспекти : дис. ... канд. філ. наук: 10.02.17 / Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця, 2020. 215 с. Козлова Т. О. Принцип іконічності та його реалізація в лексиці індоєвропейської прамови : дис. ... д-ра філол. Наук : 10.02.15 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Інститут філології. К., 2017. 501 с. Журкова О. Л. Мотивованість конотативного значення фразеологічних одиниць англійської та української мов: зіставний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. К., 2018. 22 с.

ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ

Прийом перекладу	Визначення прийому перекладу	Приклади
1) Посилення / Додавання (Amplification)	уведення деталей, які не сформульовані в тексті джерела: додаткова інформація, експлікативне перефразування; примітки є різновидом посилення.	1) Film <i>The Notebook</i> – " <i>Щоденник нам'ямі</i> " 2) Українка Ярослава Магучіх стала найкращою легкоатлеткою 2024 року у світі. – Ukrainian high jumper Yaroslava Mahuchikh has been named the world's best female athlete of 2024. 3) The UN voted 'aye' – Члени Організації Об'єднаних Націй проголосували "за". 4) pay claim – вимога підвищити заробітну плату 5) oil countries — країни- експортери нафти 6) It's warm inside . – Всередині будинку тепло.
2) Лінгвістичне посилення (Linguistic amplification)	додавання мовних елементів, що часто використовується при послідовному перекладі та дубляжі.	No way! – Ні в якому разі! Fragile! – Обережно , крихкий вантаж !
3) Запозичення (Borrowing)	елемент чужої мови, який було перенесено з однієї мови до іншої під час перекладу. Запозичення може бути чистим (без будь-яких змін), або, може бути натуралізоване (щоб відповідати правилам правопису вихідної мови).	1) Чисте запозичення: слово meeting в українському тексті у значенні робочих онлайн зустрічей. Натуралізоване – ангрейд (від англ. <i>upgrade</i>). 2) – Мотря, там у тебе борщу не залишилося? – Motrya, do you have some borsch left?
4) Калькування (Calque)	буквальний (послівний) переклад іноземного слова або фрази.	legal status – правовий статус; superprofit – надприбуток; skyscraper – хмарочос.

5) Компенсація (Compensation)	заміна елемента оригіналу, який не можна передати елементом іншого порядку згідно із загальним ідейно-художнім характером оригіналу і там, де це є зручним за умов мови перекладу. Компенсація може мати семантичний або стилістичний характер. При семантичному заповнюється пропущений компонент, який не можна передати у перекладі.	1) I'm nothing to you - not so much as them slippers. (B.Shaw) – Я для вас ніхто, навіть гірше за ці туфелів. 2) The education of Mr. Jonas had been conducted on the strictest principles of the main chance. The very first word he learned to spell was gain, and the second (when he got into two syllables), money (Ch.Dickens) – Виховання пана Джонаса було саме суворе та із народження мало на увазі передусім користь. Перше слово, яке він навчився складати, було «гроші», а друге (коли він дійшов до трискладових слів), - «нажива».
6) Опис (Description / Explication)	термін або вираз замінюється описом його форми та/або функції	1) the Italian panettone – традиційний італійський торт, який їдять напередодні Нового року. 2) They often ate haggis for dinner – Вони часто їли хегіс (страву з баранячого ліверу з цибулею та салом, зварених у баранячому шлунку)
7) Дискурсивне створення (Discursive creation)	установлення тимчасової еквівалентності, яка є абсолютно непередбачуваною поза контекстом. Дуже часто використовується при перекладі заголовків фільмів, книг, тощо.	1) <i>The Hobbit, or There and Back Again</i> – "Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори" 2) <i>The Catcher in the Rye</i> – Над прірвою у житті. 3) <i>Die Hard</i> – "Міцний горішок" 4) <i>The Big Short</i> – "Гра на пониження"
8) Усталений Еквівалент (Established equivalent)	використання усталеного в мові чи словниках терміну або виразу як еквіваленту у тексті перекладу.	1) Eyes are bigger than one's belly – заavidючі очі; 2) Don't mention it – будь ласка; 3) Indian summer – бабине літо.

9) Уточнення / Конкретизація (Particularization)	заміна слова мови оригіналу із ширшим значенням на слово мови перекладу із вузьким значенням, тобто використання більш точного або конкретного терміну.	He ordered a drink. – Він замовив віскі. ЛО "thing" може перекладатися як "штука, річ, предмет, справа, факт, випадок, обставина, істота": things look promising – <u>становище</u> багатообіцяюче as things go – за нинішніх <u>обставин</u>; he is a mean thing – він підла <u>тварюка</u>; oh, poor thing! – О <u>бідолаха</u>! О <u>сердешний</u>! Конкретизація слів: say and tell: говорити, розповідати, казати, промовити, повторити, відзначити, зауважити, стверджувати, повідомити, попередити, спитати, наказати, звеліти тощо: <i>Thanks for telling me.</i> – Дякую, що <u>попередила</u>!
10) Узагальнення (Generalization)	явище, протилежне конкретизації; поняття з вузьким значенням у мові оригіналу замінюються одиницями з ширшим значенням у мові перекладу. Заміна часткового поняття – загальним, видового поняття – родовим	1) Слухай, не ображайся, ми заяву подаємо. – Look, no offence, but <u>we're getting married</u>. 2) He is six foot three inches tall. – Він <u>дуже високий на зріст</u>. No Hanging Bill. – Закон про <u>заборону смертної кари</u>. 3) Щоб робити ремонт, треба прибрати з кімнати ліжко, шафу та стіл. – We'll have to remove <u>the furniture</u> from the room to renovate it.
11) Лінгвістичне стиснення (Linguistic compression)	синтезування мовних елементів у тексті перекладу, що часто використовується при синхронному перекладі та субтитруванні.	1) What did he answer to your question? – <u>А він що?</u> 2) – Гайда вірзай замка, тому що прийдеться мені брата звати. – Я тебе позову! Мені ще

		цього тут не хватало. – Get the lock installed quickly, because I will have to call my brother. – <u>Right! That's all I need.</u>
12) Буквальний / дослівний переклад (Literal translation)	переклад слова або виразу слово в слово, при цьому форма збігається з функцією та значенням.	They are as like as two peas. – Вони такі ж, як дві горошини. Панна і віно – голе коліно (І. Франко). – A young lady, and as for her dowry – nothing but a naked knee!
13) Модуляція, або смисловий розвиток (Modulation)	метод контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово чи словосполучення, значення якого є логічним розвитком значення слова чи словосполучення, що перекладається.	1) The Grapes of Wrath Стейнбека передано як "<u>Грона гніву</u>" (плоди винограду від природи зібрано у грона). 2) In the middle of the night I woke up on fire; the room was turning. – Посеред ночі я прокинувся весь у гарячці; <u>голова йшла обертом</u>. 3) He always made you say everything twice. – Він завжди <u>перепитував</u>.
14) Скорочення / упущення, вилучення (Reduction)	еліпсис семантично-надлишкових слів. Скорочення відбувається, коли перекладач не включає певну інформацію до тексту перекладу.	1) Так он хто тут ходить! Ах ти-ж гольтіпака, обідранець нікчемний! І смієш ти сюди лізти? (Б. Грінченко). – So, this is who is beating a path here! How dare you come crawling over here? 2) The bold and courageous struggle for freedom – <u>Мужня</u> боротьба за свободу. 3) Оксана Мельник – струнка, як очеретинка, тонка, як билинка. – ... She is <u>slender and thin</u>. 4) Every person has the right to rest and leisure – Кожна людина має право на <u>відпочинок</u>.

15) Заміна (лінгвістична, паралінгвістична) Substitution (linguistic, paralinguistic)	зміна мовних елементів на паралінгвістичні (інтонація, жести) або навпаки.	Наприклад, перекласти арабський жест покладання руки на серце як "Дякую".
16) Перестановка (Transposition): a) transposition of parts of speech; b) transposition of the category of voice; c) transposition of the category of number (nouns), tense (verbs); d) transposition of sentence members; e) change of word order f) syntactic transpositions	Прийом перестановки може включати: 1) заміну частин мови; 2) заміну граматичної категорії стану (пасивний на активний і навпаки); 3) заміну граматичної категорії числа, часу; 4) перестановку членів речення; 5) зміна порядку слів; 6) синтаксичну заміну (простого речення на складне і навпаки)	1) He was unresponsive . – Він не реагував. (Adj > V) It's our hope that... – Ми сподіваємось, що...(N > V) 2) The door was opened by a middle-aged Chinese woman. – Двері нам <u>відчинила</u> немолода китайка. 3) We are searching for talent everywhere. – Ми повсюди шукаємо <u>таланти</u> . (Sing > Pl) All world economies will be affected.– Постраждає <u>економіка</u> всього світу. (Pl > Sing) If I exercise , I'll feel healthier. – Якщо я <u>буду займатися</u> спортом, я почуватимуся здоровішим. (Pr.S > Future) 4) The last week has seen an intensification of the diplomatic activity. – Минулого тижня спостерігалась активізація дипломатичної діяльності. (attribute last + subject week > attribute минулого adverbial modifier тижня) 5) <i>Cabbages and Kings</i> О. Генрі – " <i>Королі та</i> <i>Кануста</i> " 6) I felt his heart beat. – Я відчувала, як б'ється його серце. Even though it was so late, old Ernie's was jam-packed. – Навіть у таку пізню годину в Ерні було повно людей (complex sentence > simple sentence).

17) Варіація (Variation)	зміна мовних або паралінгвістичних елементів (інтонація, жести), які впливають на аспекти лінгвістичної варіації: зміни текстового тону, стилю, соціального діалекту, географічного діалекту тощо.	1) От дурне... – <u>Foolish girl</u> ... 2) От зараза така! Ану стій! – Oh, <u>little devil</u> ! <u>Wait!</u> 3) У "кульок" – (потрібно здавати) літературу. – Literature at the University of Culture .
18) Антонімічний переклад (Antonymic translation)	зміна негативної конструкції в стверджувальну, або, навпаки, позитивної в негативну, при цьому відбувається заміна лексичних одиниць вихідної мови на лексичні одиниці мови перекладу із протилежним значенням.	1) Не рухайся! – Stay still! 2) Keep the matter quiet. – Нікому ні слова. 3) I <u>don't dislike</u> your idea. – Загалом, мене <u>власнотує</u> твоя ідея. 4) We were the <u>first</u> that ever <u>burst into</u> that silent sea. – Ще жоден <u>раз ніхто</u> до нас <u>не бачив</u> тих морів. 5) <u>Would you mind</u> if I stayed? – Ти <u>не будеш проти</u> , якщо я залишуся? 6) The food crisis <u>is not over</u> . – Продовольча криза <u>ще триває</u> .
19) цілісне перетворення (Full rearrangement total reorganization)	прийом перекладу, що полягає в повній заміні фрази чи речення мови-джерела у мові перекладу задля досягнення динамічної еквівалентності змісту. Значення при цьому залишається незмінним.	Many happy returns! – 3 днем народження! Будьте здорові! – Bless you! Well done! – Молодець! Help yourself. – Пригощайся! How do you do. – Привіт. Have done! – Все, досить! Welcome! – Будь ласка! Cheer up! – Не падай духом! Веселіше! Sleep tight. – Солодких снів. Grab a chair. – Падай.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Надзвичайно важливим аспектом роботи над дисертацією або магістерською роботою є правильний вибір методів дослідження. Насамперед необхідно дотримуватися співвідношення перекладознавчого та лінгвістичного аналізів. Бажано, щоб це співвідношення становило 50/50, тобто розділ 1 доцільно присвячувати лінгвістичному аналізу і розділ 2 – перекладознавчому, кожен з яких передбачає використання певних методів. Розглянемо більш детально загальнонаукові та лінгвістичні методики аналізу.

До ЗАГАЛЬНОНАУКОВИХ належать: **гіпотеза, експеримент, спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, формалізація, інверсія, узагальнення.**

Гіпотетичний (або гіпотетико-дедуктивний) метод – висування на основі дедукції наукового припущення для пояснення певного явища.

Гіпотеза – наукове припущення, істинне значення якого є не визначеним. Розрізняють гіпотези як метод розвитку наукових знань і як складову частину наукової теорії. Якщо гіпотези використовують для розвитку знань, то спочатку висувають певні припущення, які потім перевіряють в експерименті. Гіпотези можуть висуватись на основі відомих знань і в такому випадку вони є обґрунтованими припущеннями. Крім того, вони можуть бути просто здогадками. Існують такі правила висування гіпотез: 1) відповідність гіпотез фактам, яких вони стосуються; 2) з висунутих гіпотез найбільш придатна та, яка пояснює більшу кількість фактів; 3) для пояснення фактів зв'язок гіпотез з ними має бути найтіснішим; 4) суперечливі гіпотези не можуть бути одноразово істинними; 5) при висуванні гіпотези треба усвідомлювати імовірність їх висновків.

Експеримент – метод пізнання, за допомогою якого в штучних, але контрольованих умовах досліджуються об'єкт та процеси, що відбуваються в ньому. Шляхом експерименту перевіряються гіпотези, які висувуються при плануванні дослідження.

Сучасна наука використовує різні види експериментів: якісні, кількісні (вимірювальні), змішані, мислені та обчислювальні. Основною метою якісних експериментів є виявлення передбаченого гіпотезами чи теоріями явища (є чи немає). Більш складними є кількісні (вимірювальні) експерименти, у яких досліджують кількісні показники певних властивостей об'єкта.

Спостереження – цілеспрямоване зосередження уваги дослідника на явищах експерименту або природи, їх кількісна та якісна реєстрація. Основними вимогами спостереження є такі: 1) отримання однозначних результатів досліджень; 2) об'єктивність, тобто можливість контролю за допомогою повторного спостереження; 3) використання для спостереження точних приладів; 4) правильна інтерпретація результатів спостережень.

Аналіз – метод дослідження, за допомогою якого досліджуваний об'єкт уявно або практично розчленовується на складові частини а метою більш детального вивчення. Це розчленування певного явища на окремі властивості чи відношення.

У наукових дослідженнях застосовують кілька видів аналізу. Один з них полягає в тому, що після розчленування об'єкта на складові частини визначають співвідношення між ними. Іншим видом аналізу є класифікація. Відомі також аналізи математичні, формально-логічні та ін. Аналіз як метод досліджень використовують у зв'язку із синтезом.

Синтез – поєднання розчленованих та проаналізованих частин, різних елементів, сторін, властивостей досліджуваного об'єкта або кількох об'єктів в єдине ціле. Завдання синтезу – на основі детального аналізу одержати необхідні дані для більш повних висновків та узагальнень. Певною мірою синтез протилежний аналізу, але вони взаємозалежні та взаємообумовлені. Аналіз же кожного варіанта призводить до їх об'єднання у дослідженні, після чого роблять висновки та узагальнення і як кінцевий синтез – дають рекомендації щодо практичного застосування.

Синтез як метод дослідження має різні форми: взаємозв'язок теорій як об'єднання конкурентних гіпотез, побудова гіпотетико-дедуктивних теорій

та ін. У сучасній науці синтез використовують не тільки для дослідження окремого об'єкта у певній галузі науки, а й окремих наук з виявленням існуючих між ними зв'язків (наприклад, перекладознавства з лінгвістикою, педагогікою, психологією, соціологією, культурологією та ін.).

Індукція – це логічний умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень; це метод досліджень, за допомогою якого судження ведуть від фактів до конкретних висновків.

Дедукція – це логічний умовивід від загального до часткового, від загальних суджень до часткових висновків; це метод досліджень, який дає змогу за допомогою аналізу загальних положень і фактів робити часткові і поодинокі висновки. Застосування будь-якого загального положення, закону або закономірностей для часткових висновків здійснюється також дедуктивним методом.

Аналогія – метод, завдяки якому знання про відомі вже об'єкти, предмети або явища переносяться на інші ще невідомі, але схожі з відомими і раніше вивченими. При цьому висновок робиться за аналогією. Оскільки ізольовано взята аналогія не має доказової сили, її треба використовувати разом з іншими методами пізнання, додержуючи таких вимог: 1) аналогія має ґрунтуватись на істотних ознаках і більшому числі загальних властивостей; 2) зв'язки між порівнюваними ознаками повинні бути тісними; 3) аналогія як метод має показати не лише схожість об'єктів, а й різницю між ними.

Метод аналогій, застосований на подібність показників, предметів і явищ, є основою моделювання. **Моделювання** – метод дослідження об'єктів, процесів і явищ на їх моделях. Це заміна реального об'єкта вивчення об'єктом-замінником (моделлю), який містить у собі риси, зв'язки, відношення досліджуваного об'єкта. Суть моделювання – заміна об'єктів, які важко вивчати, спеціально створеним аналогом зручної моделі. Щоб дослідження на моделях були ефективними, кожна з них повинна мати риси оригіналу. Моделювання як метод застосовується разом з іншими методами, часто з експериментом і має назву модельного експерименту.

Інверсія – метод незвичайного вивчення об'єкта, явищ, предметів під певним кутом або навіть з боку, протилежного тому, який вивчали раніше. Це порушення звичайного порядку вивчення об'єктів або явищ, поєднання несумісного, поділ неподільного. Основним у методі інверсії є відмова від загальноприйнятих поглядів і прийомів у дослідженнях.

Узагальнення – мисленнєвий перехід від емпіричного аналізу окремих об'єктів на більш високий ступінь абстракції шляхом виділення спільних ознак, що є в розглянутих об'єктах. Узагальнення – метод, за допомогою якого уявно переходять від окремих фактів, явищ та процесів до ототожнювання у думках або від одного поняття, судження до більш загального. Узагальнювати можна факти, судження і наукові теорії. Для цього використовують абстракцію, конкретизацію, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію тощо.

Формалізація (від лат. *formalis* – складений за формою) – метод відбиття результатів мислення в точних поняттях, виражених у формулах чи знаковій формі тощо. Формалізація – метод вивчення об'єктів за допомогою окремих елементів їх форм, які відображують зміст об'єкта. Найчастіше формалізацію застосовують з використанням математики, подаючи докази у вигляді послідовних формул.

Абстрагування – метод наукового пізнання, оснований на формуванні образу реального об'єкта за допомогою мисленнєвого виділення ознаки, яка цікавить дослідника. Абстракція – мислене виділення основного у об'єкті досліджень, його найбільш суттєвих зв'язків. Використовують два типи абстракцій: 1) ототожнення – для створення понять про системи, класи; 2) ізолювання – для виділення основного серед стороннього, що є найважливішим питанням абстракції. Отже, серед десятків варіантів експерименту дослідник виділяє найбільш ефективні, які істотно відрізняються від інших за основними показниками. При цьому дослідник абстрагується від другорядних процесів. Абстракція також передбачає прогнозування результатів експериментів і тому є універсальним методом пізнання.

ЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИ

(за О. О. Селівановою, М. П. Кочерганом)

Описовий метод

Описовий метод є найдавнішим і найпоширенішим основним мовознавчим методом. Описовий метод – планомірна інвентаризація одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному(даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії. В описовому методі розрізняють такі послідовні етапи:

1) виділення одиниць аналізу (фонем, морфем, лексем, конструкцій тощо);

2) членування виділених одиниць (вторинна сегментація): поділ речення на словосполучення, словосполучення на словоформи, словоформи на морфеми, морфеми на фонеми, фонеми на диференційні ознаки;

3) класифікація й інтерпретація виділених одиниць.

Описовий метод використовує прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації.

Прийоми зовнішньої інтерпретації бувають двох видів:

а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні);

б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації).

Соціологічні прийоми застосовують при нормативно-стилістичному й історичному вивченні мови, при дослідженні словникового складу тощо. До соціологічних належить прийом "слів і речей", запропонований Г. Шухардтом і Р. Мерінгером, згідно з яким історію слова вивчають разом з історією позначуваної словом речі; прийом тематичних груп, тобто груп слів, пов'язаних спільною темою (назви певних груп рослин, назви птахів, назви одягу, назви взуття, назви погодних явищ, часових понять, почуттів тощо); прийом стильового аналізу (стилістична характеристика словникового складу мови та засобів художнього твору).

Логіко-психологічні прийоми застосовують у дослідженні зв'язку змісту мовних одиниць і категорій з одиницями мислення (співвіднесеність слова і поняття, речення і судження; різні типи значень і мовних категорій; актуальне членування речення, глибинна семантична структура речення та ін.).

Артикуляційно-акустичні прийоми мають місце при вивченні звуків у аспекті фізіологічному (артикуляція – місце і спосіб творення звуків) і фізичному (участь голосу і шуму, тембр, тон тощо).

Прийоми міжрівневої інтерпретації полягають у тому, що одиниці одного рівня використовують як засіб лінгвістичного аналізу одиниць іншого рівня. У міжрівневому аналізі властивості досліджуваного явища розглядають з погляду суміжного рівня. Це відкриває нові особливості явищ, які розглядають, і допомагає встановити міжрівневі зв'язки. Наприклад, синтаксис вивчають з погляду морфологічного вираження. Прийоми внутрішньої інтерпретації – це різні способи вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків, тобто, як висловлювався Ф. де Соссюр, вивчення мови в самій собі і для себе самої. Парадигматична методика охоплює **опозиційний прийом** (на основі зіставлення і протиставлення мовних одиниць встановлюються їх диференційні ознаки, а на основі спільності й відмінності одиниці об'єднуються в різні парадигматичні групи). Парадигматична методика доповнюється синтагматичною, тобто вивченням сполучуваності досліджуваних одиниць, їх контексту. Синтагматика нерідко розкриває приховані властивості мовної одиниці, які при парадигматичному (опозиційному) підході можуть бути непоміченими.

Описовий метод має широке застосування. Його використовують не тільки для опису мовних елементів (фонем, морфем, слів, конструкцій, суперсегментних одиниць, граматичних категорій та ін.), а й для вивчення функціонування мови. Опис фактів мови є їх якісним аналізом, систематизацією, що створює теорію. Досягнення описового методу 70 надзвичайно вагомі. На його основі створені описові граматики різних мов (шкільні та для вищих навчальних закладів) і багато типів словників (тлумачні,

орфографічні, орфоепічні, синонімічні, антонімічні, фразеологічні, мови письменників та багато інших). Цей метод і донині найповніше і найміцніше пов'язує мовознавство з потребами суспільства.

Порівняльно-історичний

Порівняльно-історичний метод (компаративний, лінгвогенетичний) – сукупність прийомів і процедур історико-генетичного дослідження мовних сімей і груп, а також окремих мов для встановлення закономірностей їх розвитку. Цей метод ґрунтується на наукових прийомах відтворення (реконструкції) не зафіксованих писемністю наявних у минулому мовних фактів шляхом планомірного порівняння відповідних пізніших фактів двох чи більше конкретних мов, відомих за писемними пам'ятками або безпосередньо за їх уживанням у мовленні. Як свідчить сам термін, техніка порівняльно-історичного методу складається з двох паралельних процедур: порівняння мовних явищ (причому для цього залучають тільки споріднені мови) і їх розгляд в історичному аспекті. Порівняльно-історичний метод виник на початку XIX ст. Його основоположниками є німецькі вчені Ф. Бопп і Я. Грімм, датський мовознавець Р. Раск. Поштовхом до зародження порівняльно-історичного мовознавства стало знайомство з давньоіндійською мовою санскрит, яка буквально вразила дослідників надзвичайною подібністю до форм європейських мов, особливо латинської. Порівняльно-історичному методові відповідає певна теорія мови, основний зміст якої зводиться до таких чотирьох положень:

- 1) порівняння мов виявляє їх спорідненість, тобто походження від одного джерела – мови-основи (прамови);
- 2) за рівнем спорідненості мови об'єднуються в сім'ї, групи і підгрупи;
- 3) відмінності споріднених мов можуть бути пояснені тільки безперервним їх розвитком;

4) зміни звуків у споріднених мовах мають строго закономірний характер, через що корені та флексії є стійкими впродовж тисячоліть, що дає можливість установити (реконструювати) архетипи.

Порівняльно-історичний метод був і залишається найважливішим інструментом установлення спорідненості мов і пізнання їх історії. Для встановлення спорідненості до порівняння залучаються морфеми, а не слова, бо подібність словника не є доказом спорідненості: слово легко запозичується з однієї мови в іншу (наприклад, в японській мові – сімдесят відсотків китаїзмів). У споріднених мовах спільних частин слів значно більше, ніж спільних слів. Представники порівняльно-історичного мовознавства дотримуються такого правила: *якщо кількість спільних частин слів перевищує кількість спільних слів, то мови споріднені; якщо ж кількість спільних слів перевищує кількість спільних частин слів, то мови неспоріднені або віддалено споріднені.*

Дослідник, який користується порівняльно-історичним методом, у залученні до аналізу слів повинен бути дуже обережним, бо тут його підстерігає небезпека прийняти за спільні слова випадкові співзвуччя, що нерідко має місце навіть у солідних порівняльно-історичних студіях. Головна мета порівняльно-історичного методу – це відкриття законів, за якими розвивалися мови в минулому. Для реалізації цієї мети ставляться такі конкретні завдання: відтворення моделі прамови, розкриття історії подальшого її членування на окремі мови і наступного розвитку виділених із прамови мов. Саме на таких принципах була побудована А. Шлейхером його теорія родовідного дерева.

Основні прийоми порівняльно-історичного методу зводяться до визначення генетичної належності мовних явищ, установлення системи відповідностей і відхилень від них на різних рівнях, моделювання вихідних праформ (архетипів), хронологічної і просторової локалізації мовних явищ і здійснення на цій основі генеалогічної класифікації мов. Найважливішою процедурою порівняльно-історичного методу є реконструкція звуків і

морфологічних архетипів, яка здійснюється за допомогою встановлення відповідників на всіх рівнях мови.

Метод лінгвістичної географії

вчають й інтерпретують просторове розміщення мовних явищ. Метод лінгвістичної географії (ареальний) – сукупність прийомів які полягають у картографуванні елементів мови, що розрізняють її діалекти. Зв'язок методу лінгвогеографії з порівняльно-історичним полягає у тому, що він також має на меті відтворення картини діалектного членування прамовних спільнот і виявлення ареальних зв'язків між мовами, які становлять ці спільноти. Крім того, про тісний зв'язок цих двох методів свідчить і те, що в тих мовних групах або сім'ях, у яких відсутні старописемні пам'ятки, порівняльно-історичний метод спирається на дані сучасних мов і діалектів.

Одним із завдань лінгвістичної географії є точне вивчення зон поширення певних мовних (діалектних) явищ. Нанесення цих явищ на географічні карти з часом привело до опрацювання принципів і методики картографування й укладання діалектологічних карт. Кожне лінгвогеографічне дослідження передбачає чотири етапи:

- 1) складання питальника;
- 2) збір матеріалу (анкетний чи польовий);
- 3) картографування зібраного матеріалу;
- 4) інтерпретація нанесеного на карту діалектного матеріалу.

Матеріал наносять на карти у вигляді ізоглос, тобто ліній, які позначають (окреслюють, обмежують) територію поширення певного мовного факту. Дослідження проводять у двох аспектах – синхронічному та діахронічному. Шляхом синхронічного аналізу визначають лінгвогеографічну ієрархію ізоглос, говірок, говорів, діалектів, наріч. Об'єктом дослідження діахронічної лінгвогеографії є архаїзми й нові утворення.

Зіставний метод

Будь-який лінгвістичний опис, пов'язаний із виходом за межі однієї мови, передбачає встановлення їх подібностей і відмінностей. Для цього використовують зіставний метод. Зіставний метод (контрастивний, типологічний) – сукупність прийомів дослідження й опису мови через її системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення її специфіки. Цей метод застосовується до вивчення будь-яких мов – споріднених і неспоріднених. Подібно до описового методу він спрямований на сучасний (певний) стан мови. Головним його предметом є дослідження структури мови в її подібностях і відмінностях. Зіставний метод спрямований передусім на виявлення відмінностей між зіставляваними мовами, він ніби є зворотним боком порівняльно-історичного: якщо порівняльно-історичний метод має на меті встановлювати відповідності, то зіставний насамперед шукає відмінності.

Зіставний метод установлює між порівнюваними мовами відношення контрасту на всіх мовних рівнях: діяфонію (фонологічні розходження), діаморфію (граматичні розходження), діасемію (семантичні розходження) і діалексію (лексичні розходження). Вважається, що він ефективний у вивченні споріднених і, особливо, близькоспоріднених мов, оскільки їх контрастні ознаки чітко виявляються на тлі подібних ознак. Хоч перші спроби зіставного вивчення мов робилися ще у XVIII ст. і зіставний метод повністю сформувався в 30–40-х рр. XX ст., але й до цього часу не розв'язана проблема мови-еталону зіставлення. Очевидно, жодна реальна мова не може бути вибрана за основу, бо в разі такого підходу матимемо образ другої мови в дзеркалі першої (такий підхід доцільний лише в лінгводидактиці, тобто для практичних потреб навчання іноземної мови).

Основою, еталоном зіставлення повинна стати ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістом таким чином, щоб у ній були представлені універсальні властивості всіх мов. Вона повинна також бути зручною для зіставлення з усіма мовами. Порівняння живих мов із єдиною мовою-еталоном (посередником) позитивно вплинуло б на результати

дослідження: дало б змогу отримати найбільш однорідні результати, які б легко піддавалися зіставному порівнянню. У цьому випадку набір відмінностей від мови-еталону становив би специфічну характеристику досліджуваної мови. До цього часу така мова не сконструйована, хоча пошуки розв'язання цієї проблеми тривають.

Зіставний метод пов'язаний з проблематикою **мовної типології та універсалій** (ці мовознавчі категорії є результатом застосування зіставного методу). **Мовна типологія** – порівняльне вивчення структурних і функціональних особливостей мов незалежно від їх генетичної природи. Типологія, предметом якої є вивчення типів мови за їх внутрішньою організацією, структурою, називається структурною, а типологія, яка вивчає мови через призму виконуваних функцій, називається функціональною.

Соціолінгвістичні методи

Методи соціолінгвістики – синтез лінгвістичних і соціологічних процедур. Серед них виділяють **методи польового дослідження** (методика збирання матеріалу) і **методи соціолінгвістичного аналізу зібраного матеріалу** (обробка інформації). До перших належать різні форми опитування (анкетування, інтерв'ювання), а також безпосереднє спостереження, експериментування, вивчення документальних джерел (матеріалів перепису населення, статистичних та інших довідників). Дослідник повинен прагнути отримати якомога повнішу інформацію про об'єкт дослідження. Найчастіше в соціолінгвістичних дослідженнях використовують корелятивний аналіз, який допомагає встановити такі взаємозв'язки досліджуваних ознак, де при зміні однієї ознаки змінюється середня величина іншої. Як вихідні беруть соціальні явища, а як залежні – мовні. Між ними може бути повна чи неповна функціональна залежність. Залежності визначають для кожної соціальної групи і коментують із соціолінгвістичного погляду. Скажімо, старше покоління вживає діалектизми більшою мірою, ніж молодше. Звідси констатують такий корелятивний зв'язок: зі зміною віку змінюється чисельність тих, хто

користується в мовленні діалектом. Для об'єктивності спостережень і узагальнень використовують статистичні методи. Оброблені дані представляють у вигляді таблиць і графіків взаємозалежностей, що робить результати дослідження конкретно наочними.

Психолінгвістичний метод

Суть **психолінгвістичного методу** полягає в тому, що з його допомогою передбачається обробка й аналіз тих мовних фактів, які можна одержати від інформантів у результаті спеціально організованих експериментів. В основі використання психолінгвістичної методики в дослідженні мовних явищ лежить розуміння мови як системи, наявної в свідомості людини, що уможливорює звернення до мовця як експерта, здатного оцінювати мовні факти. У сучасному мовознавстві практикують два різновиди психолінгвістичних досліджень:

- а) дослідження фізіологічних реакцій організму людини у процесі її мовленнєвої діяльності (породження і сприймання мовлення);
- б) аналіз мовленнєвих реакцій та оцінок мовних явищ інформантами в умовах впливу на них мимовільних або цілеспрямованих мовленнєвих стимулів.

Структурний метод

Для встановлення структури мови і систематизації її одиниць використовують структурний метод. Структурний метод – метод синхронного аналізу мовних явищ лише на основі зв'язків і відношень між мовними елементами. Цей метод виник у 20-х роках ХХ ст. як антитеза порівняльно-історичного. Поштовхом до появи цього методу і взагалі структурного напрямку в мовознавстві стали праці Ф. де Соссюра і І. Бодуена де Куртене.

Основні ідеї теорії структуралізму зводять до таких положень:

- 1) реальним є не окремий факт (звук, морф, слово та ін.), а реальною є мова як система; система не є сумою, що складається з елементів, вона визначає ці елементи;

2) відношення домінують над елементами; основними є опозиційні відношення;

3) оскільки в мові основним є відношення, то для вивчення мови можна застосовувати математичні методи.

Мета структурного методу – вивчення мови як цілісної функціональної структури, елементи й частини якої співвіднесені й пов’язані строгою системою лінгвальних відношень. Структурний підхід до вивчення мови не тільки доцільний, а й необхідний, оскільки спрямований на вивчення внутрішньої організації самого механізму мови. Девіз структурного методу – несуперечливий, об’єктивний і економний опис мовних фактів. Структурний метод реалізується в таких чотирьох методиках: **дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційній і компонентного аналізу.**

Дистрибутивний аналіз

Дистрибуція – це сума всіх оточень, у яких зустрічається той чи інший елемент мовної системи (фонема, морфема, слово тощо), тобто сума всіх можливих позицій елемента стосовно інших елементів того самого рівня, тобто їхня сполучуваність. Не існує двох мовних одиниць, оточення яких би повністю збігалося. Деякі одиниці мають навіть одиничну атрибуцію. Для дистрибутивного аналізу визначені такі завдання: а) сегментація тексту чи потоку мовлення на одиниці певного рівня (звуки, морфи, слова);

б) ідентифікація виділених одиниць (об’єднання у певні класи – фонemi, морфеми, лексеми);

в) виявлення відношень між виділеними класами.

На основі дистрибутивного аналізу виділяють дистрибутивні класи. Якщо два елементи перебувають в однаковому оточенні, то вони належать до одного дистрибутивного класу. Для ідентифікації мовних одиниць використовують прийом субституції (в межах одного оточення).

Розрізняють три типи дистрибуції: **доповнювальну, контрастну і дистрибуцію вільного варіювання.** За доповнювальної дистрибуції мовні

одиниці не трапляються в однакових оточеннях. Якщо мовні одиниці мають те саме оточення, однак різне значення, то ведуть мову про контрастну дистрибуцію. Коли ж певні мовні одиниці трапляються у тому самому оточенні і при цьому не розрізняють форм слів або значень, то вони знаходяться у стані вільного варіювання. Дистрибутивний аналіз знайшов практичне застосування й лексикографії, машинному перекладі й у методиці викладання рідної та іноземної мов. Ця процедура добре узгоджується із застосуванням статистики.

Валентний аналіз

Валентний аналіз має багато спільного з дистрибутивно-статистичним, хоча вони розроблялись незалежно один від одного. Л. Теньєр, який запровадив термін "валентність" у лінгвістику у 1934 році, розумів його як сукупність зв'язків дієслова, якими воно утримує при собі актанти (залежні іменники чи їхні еквіваленти з предметним значенням). Валентний аналіз відбувається у кілька етапів. Після формулювання загальних завдань дослідження, укладають перелік слів, валентність яких треба встановити, визначається тип текстів, на основі яких робиться вибірка і з'ясовується загальний обсяг вибірки. Здатність елемента мовної системи поєднуватися з іншими та траплятися поряд з іншими елементами того самого класу визначається змістовими, граматичними, експресивними і стилістичними факторами.

Методика безпосередніх складників

Дистрибутивний аналіз перебуває у тісному зв'язку з **методикою безпосередніх складників**. Це прийом подання словотвірної структури слова і синтаксичної структури словосполучення та речення у вигляді ієрархії складових. Аналіз безпосередніх складників ґрунтується на поступовому членуванні речення на бінарні складники доти, доки не залишаться неподільні елементи. Речення поступово згортається до одиниці, яка є "ядром" і покладене в основу його будови. У разі членування словосполучення один із безпосередніх складників повинен бути ядром, а інший – периферійним

елементом. Аналіз за безпосередніми складниками є основним прийомом сегментації мовного матеріалу і виділення фундаментальних одиниць, які конструюють модель мови, а також визначення ієрархії складників у словах, словосполученнях і реченнях. Практичне застосування цей аналіз має в системах автоматичного перекладу для синтаксичного аналізу і синтезі речень (згортання і розгортання за безпосередніми складниками). Його використовують і в лінгводидактиці.

Трансформаційний аналіз

Появу трансформаційного аналізу зумовило прагнення науковців усунути недоліки методики аналізу безпосередніх складників. Методику трансформаційного аналізу опрацювали і ввели в наукову практику на початку 50-х рр. XX ст. З. Гарріс і Н. Хомський. Суть методики полягає в тому, що в основі класифікації мовних структур лежить їхня еквівалентність іншим за будовою структурам, тобто можливість однієї структури перетворюватися на іншу (наприклад, активну конструкцію можна трансформувати в пасивну).

Трансформаційний аналіз ґрунтується на уявленні, що в основу будь-якої складної синтаксичної структури покладено просту. Тому завдяки послідовним перетворенням з простих структур можна вивести складні. Трансформаційний аналіз використовують у дослідженнях синтаксису, морфології, словотвору, семантики. Трансформаційна методика знайшла застосування в теорії і практиці машинного перекладу. Існують програми, за якими речення спочатку трансформуються в їхні інваріанти (ядерні речення, глибинні структури), яких у мові в декілька разів менше, ніж варіативних конструкцій, а вже до ядерних речень додаються іншомовні відповідники.

Компонентний аналіз

Компонентний аналіз ґрунтується на парадигматичних зв'язках в системі. Застосовують його як метод визначення семантики слів, а також у морфології і синтаксисі. В компонентному аналізі слово розкладається на

складові, які називаються семантичними компонентами або семами. Сема – це елементарна складова значення слова, яка відображає ознаки означуваною мовою. Семи є диференційною семантичною ознакою, значеннєвий компонент якої виявляється разі зіставлення значень різних слів. Залежно від функцій розрізняють такі типи сем: класами (категоріальні), архісеми, диференційні, інтегральні, потенційні, градуальні.

Класема – найзагальніша сема, значення якої відповідає значенню частин мови (предметність, ознака, дія).

Архісема – спільна для лексико-семантичного поля чи тематичної групи сема (час, погода, почуття).

Диференційна сема – сема, за якою розрізняють значення (наприклад, інтенсивність).

Інтегральна сема – сема спільна для двох чи більше значень, інтегральною завжди є архісема.

Потенційна сема не характеризує предмет чи поняття загалом, а може виявлятися в певних ситуаціях.

Градуальна сема не представляє якоїсь нової ознаки, а інтенсивність прояві цієї ознаки.

Для компонентного аналізу важливо не лише визначити семи, а й їхню структурну організацію, тобто роль кожної семи у компонентній (семній) структурі значення. Структурна організація компонентів визначається на основі синтаксичних властивостей слова (сполучуваності), а роль сем у компонентній структурі значення – частотністю слів, які сполучаються з аналізованим словом і є експлікантами певних сем. Тому компонентний аналіз часто поєднують з дистрибутивно-статистичним. Під час дослідження семантики слів, що належать до невеликих лексико-семантичних груп доцільно застосовувати компонентний аналіз бінарного типу, а під час вивчення синонімічних і абстрактних слів ефективнішим є поєднання компонентного і дистрибутивно-статистичного аналізу.

Найуніверсальнішим способом компонентного аналізу є аналіз на основі словникових дефініцій. Він ґрунтується на поширеному в логіці визначенні понять – виділення роду чи класу, до якого належить предмет і визначення видових відмінностей. Спираючись на словникові дефініції, ми екстраполюємо логічну операцію визначення понять на лексичне значення, проте враховуємо в такому разі різницю між значенням (категорія мови) і поняттям (категорія логіки).

Значення одного слова передається за допомогою інших, причому визначальне має більше елементів, ніж визначуване. Компонентний аналіз використовують у теоретичних дослідженнях семантики, у лексикографії для укладання сучасних тлумачних словників, де значення слова тлумачать як суму його сем, у машинному перекладі, методиці викладання мови.

Навчальне видання

Методичні рекомендації до виконання магістерської роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 035 "Філологія" спеціалізації 035.041 "Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська". Київ, 2025. 85 с.

Укладач:

Гольцова М.Г., канд.філ.наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу